

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Eva Nejedlá

Plzeň 2013

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra občanského práva

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Občanskoprávní ochrana
proti působení nemajetkové újmy**

Předkládá: Eva Nejedlá

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Občanskoprávní ochrana proti působení nemajetkové újmy zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem pro vědeckou práci obvyklým.

V Plzni dne 29.4.2013

.....

Eva Nejedlá

Poděkování

Zde bych využila příležitosti a velice ráda poděkovala panu doc. JUDr. Janu Paulymu, CSc. za pomoc s konceptem práce, jeho přínosné rady a tipy. Děkuji mu též za inspiraci...

Osnova

1. Úvod	1
2. Nemajetková újma	3
2.1. Rozdíl mezi škodou a újmou.....	3
2.1.1. Materiální škoda.....	3
2.1.2. Nemateriální újma.....	7
2.2. Chráněné statky.....	8
2.2.1. Hmotné statky.....	8
2.2.2. Nehmotné statky.....	9
2.2.3. Prameny práva duševního vlastnictví.....	10
2.3. Všeobecná osobnostní práva	14
2.3.1. Všeobecná osobnostní práva v objektivním smyslu.....	15
2.3.2. Všeobecná osobnostní práva v subjektivním smyslu.....	16
3. Místo občanskoprávní ochrany proti působení nemajetkové újmy v právním řádu	18
3.1. Úprava ochrany osobnosti mimo občanské právo	20
3.1.1. Ústavní právo.....	20
3.1.2. Správní právo	21
3.1.2.1. Přestupkový zákon (č. 200/1990 Sb.)	21
3.1.2.2. Tiskový zákon (č. 46/2000 Sb.)	22
3.1.2.3. Zákon o rozhlasovém a televizním vysílání (č. 231/2001 Sb.).....	22
3.1.2.4. Zákon o ochraně osobních údajů (č. 101/2000 Sb.)	23
3.1.3. Trestní právo.....	23
3.2. Úprava ochrany osobnosti v rámci občanského práva.....	24
3.2.1. Občanský zákoník (č. 40/1964 Sb.)	24
3.2.2. Autorský zákon (č. 121/2000 Sb.)	25
4. Ochrana života a zdraví	27
4.1. Obecně	27
4.2. Náhrada majetkové škody na zdraví.....	29

4.2.1. Náhrada za ztrátu na výdělků.....	29
4.2.2. Náhrada za ztrátu na důchodu.....	31
4.2.3. Náklady účelně vynaložené na léčbu	31
4.3. Náhrada majetkové škody na životě.....	32
3.3.1. Náklady na výživu pozůstalých.....	32
3.3.2. Náklady pohřbu.....	32
4.4. Náhrada nemajetkové újmy při škodě na zdraví	33
4.4.1. Bolestné.....	33
4.4.2. Náhrada za ztížení společenského uplatnění.....	33
4.5. Náhrada nemajetkové újmy při škodě na životě	34
5. Ochrana občanské cti, lidské důstojnosti, soukromí, jména a projevů osobní povahy.....	35
5.1. Obecně (hmotné a procesní právo)	35
5.1.1. Právo na čest a důstojnost.....	35
5.1.2. Právo na osobní soukromí	36
5.1.3. Právo na jméno.....	37
5.2. Zdržovací žaloba.....	40
5.3. Odstraňovací žaloba	40
5.4. Satisfakční žaloba	40
5.4.1. Test přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu	42
6. Charakteristika ochrany proti působení nemajetkové újmy v novém občanském zákoníku.....	43
6.1. Institut náhrady škody.....	43
6.2. Nemateriální újma a její náhrada.....	44
6.2.1. Cena zvláštní oblíby.....	46
7. Závěr.....	48
Summary.....	50
Použitá literatura.....	52

1. Úvod

Nemajetková újma a její odškodňování získává v našich právních podmínkách s postupem času na stále větší důležitosti. V rámci české právní úpravy zaujímá místo relativně nového právního institutu, u něhož se dá předpokládat, že jeho frekventovanost bude i nadále růst. V současnosti se sice nedá mluvit o tom, že by v této oblasti panovala názorová shoda, výkon praxe se prý dosti značně odchyluje od teoretického zachycení problematiky a dílčí interpretace se od sebe liší.

Diplomová práce čítá dohromady úvod, závěr a 5 stěžejních kapitol, které korelují a jednoznačně tu vymezují, jakým směrem by se práce měla ubírat. A jak bývá obvyklé, každý z výše zmíněných oddílů poté zahrnuje ještě několik dalších subkapitol. Na úplném začátku bude nutné vysvětlit, co si představit pod pojmem nemajetková újma, vůbec hlavní rozdíly mezi samotnou škodou a újmou. V návaznosti na právo duševního vlastnictví pak uvedu základní rozdělení na dílčí práva. A protože se má celý text nést hlavně v duchu všeobecných osobnostních práv a náhrady za jejich újmu, bude nezbytně nutné charakterizovat stručným slovem i je. V druhé kapitole textu samého se uchýlím k pozorování, jakým způsobem vnímají a zabezpečují občanskoprávní ochranu proti působení nemajetkové újmy ostatní odvětví právního řádu a u některých z nich i jejich samostatné zákony. Obsahem mé třetí kapitoly je náhrada škody na životě a na zdraví. Pozornost ve čtvrté kapitole pak budu soustředit hlavně na občanskou čest, lidskou důstojnost, ochranu soukromí, jména a projevů osobní povahy. Konečně poslední pátá kapitola je věnována novému kodexu občanského práva.

Závazně bych zde sice ráda slíbila, že se budu věnovat výkladu pouze souvisejícímu s hlavním tématem práce, avšak už nyní je zřejmé, že se mi to pravděpodobně nepodaří. V rámci snahy o hlubší proniknutí do problematiky bude lepší, když se zmíním alespoň stručně i o zdánlivě vzdálenějších souvislostech.

Nanejvýš žádoucí bude zahrnutí úpravy nemajetkové újmy v závislosti na novém občanském zákoníku vejdá v účinnost se začátkem příštího roku. Jak se dá předpokládat, v průběhu psaní se teprve budu seznamovat s dílčími odlišnostmi

těchto dvou úprav, tedy pokusím se v této kapitole zaměřit na ty nejmarkantnější a nejzásadnější změny. Jak ale tuším, leckdy nepůjde pouze o tzv. kosmetické úpravy, neboť platí nová pravidla pro samotný způsob a taktéž určování výše náhrady nemajetkové újmy. Naprosto nově se zde shledáváme i s konkrétními avšak dosud neodškodňovanými případy.

Za velice ošemetnou záležitost v rámci seznamování se s novým zákoníkem pokládám skutečnost, že patrně nebude možné vždy zcela s jistotou tvrdit, co tím či oním zákonem myslí, pokud absence předmětné judikatury představuje stále ještě delší časové období.

2. Nemajetková újma

2.1. Rozdíl mezi škodou a újmu

Aby bylo vůbec možné správně uchopit pojem nemajetkové újmy, je třeba vymezit si základní rozdíl mezi škodou a újmu. Předně pojem újma je v jistém smyslu nadřazený pojmu škoda. V obou případech dochází k jakémusi zásahu do právní oblasti fyzické nebo právnické osoby. Jak už samo pojmenování napovídá, majetková škoda zpravidla představuje ve smyslu majetkoprávní teorie poškození hmotných statků. Tímto se rozumí reálně způsobená škoda (*damnum emergens*) a v druhém případě pak ušlý zisk (*lucrum cessanc*).

V druhém případě pak jde o újmu nemajetkové povahy, takto posouzenou v důsledku negativního dopadu na některé z osobnostních práv a zachycenou například ve svém §444 občanského zákoníku¹ (dále jen "OZ"). Za újmu imateriálního charakteru se označuje jak škoda na zdraví, tak i neoprávněný zásah do zdraví na bázi ochrany osobnosti. Za upozornění stojí, že ač ji některé výklady mohou podřazovat pod zdánlivě obecný pojem škody, nemělo by tomu tak být, neboť ani občanský zákoník ji tak ve svém textu nezachycuje.² Aby však nedošlo k mýlce, za pozornost stojí, že nemajetková újma se vyskytuje jak ve své hmotné tak i nehmotné podobě.

2.1.1. Materiální škoda

Jak je uvedeno již výše, materiální škodu představuje především škoda skutečná, která může a nemusí vzniknout bez dalšího, tedy v závislosti na ušlém zisku. Na druhou stranu i tento druhý typ majetkové škody je schopen být přítomen zcela sám o sobě. Z ústavního nálezu sp. zn. IV ÚS 548/1999 lze vyčíst, že „skutečnou škodou se rozumí újma, spočívající ve zmenšení majetkového stavu

¹ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

² DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří. *Občanské právo hmotné 2, Závazkové právo*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009, str. 398-399

poškozeného a reprezentující majetkové hodnoty, které bylo, nikoliv by bylo nutno vynaložit, aby došlo k uvedení věci do předešlého stavu“³.

Jde tedy o újmu na majetku, která je, jak už se v §442 odst. 2 OZ tvrdí, objektivně spojena s peněžním vyjádřením, na jehož základě lze stanovit přesnou částku, díky které bude možné zničenou, ztracenou, sniženou či znehodnocenou věc, majetkové právo či majetkovou hodnotu vrátit do podoby před škodlivou událostí.⁴ Takto může dojít ke zvětšení pasiv a to v případě, když je poškozený již povinný jako dlužník. Pravděpodobněji se však v důsledku takového protiprávního zásahu zmenšují aktiva.⁵ Několik dílčích příkladů z judikatury dovede, že se nejedná vždy o běžné poškození majetku.

Skutečnou škodu představuje též:

- ztráta podzemní vody nebo zhoršení její jakosti⁶
- snížení hodnoty vinice způsobené poprašováním sousedních pozemků nevhodným hnojivem⁷
- zvýšené náklady vynaložené na nájem automobilu v důsledku poškození vlastního automobilu⁸
- náklady spojené s provozem zemědělského podniku vznikající nezletilému pro jeho neschopnost obstarat obdělávání pozemků vlastními silami, usmrtil-li škůdce jeho otce, který tyto práce dosud obstaral sám⁹

V závislosti na tom, o čem již bylo zmíněno, skutečná škoda tedy spočívá v *„peněžním vyjádření zmenšení majetkového stavu, případně majetkové hodnoty*

³ Nález Ústavního soudu ze dne 20.10.2000, sp. zn. IV ÚS 548/99

⁴ DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří. *Občanské právo hmotné 2, Závazkové právo*. 5.vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009, str. 400

⁵ FIALA, Josef; Kindl, Milan a kol. *Občanské právo hmotné*. 2. upravené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, str. 516

⁶ ELIÁŠ, Karel. *Obsah, způsob a rozsah náhrady škody v soukromém právu I*. Právní rádce. Praha: Eonomia. roč. 2007, č. 12. Dostupné z: <http://pravnicaradce.ihned.cz/c4-10078260-22647850-F00000_detail-obsah-zpusob-a-rozsah-nahrady-skody-v-soukromem-pravu-i-sup-1-sup>; kazusticky (R 2/87)

⁷ Tamtéž; kazusticky (S IV, str. 628)

⁸ Tamtéž; kazusticky (7/92)

⁹ Tamtéž; kazusticky (R 209/50)

*nutné pro uvedení toho, co bylo poškozeno, do původního stavu*¹⁰. Pokud se ale bere v úvahu, že nejde o škodu, která se dotýká pouze věci avšak i o škodu na majetkových právech a hodnotách, která vzniká převážně na základě promlčení či ztráty pro nečinnost dotyčné osoby, je nutné zmínit se i o „*nákladech účelně vynaložených k odvrácení škody, nákladech účelně vynaložených v důvodném očekávání, že se druhá strana zachová podle práva a v neposlední řadě nákladech účelně vynaložených k vyvážení majetkových důsledků toho, že uvedení do původního stavu nebylo provedeno*“¹¹. Poškozenému tedy může být poničená věc navrácena v předešlý stav, avšak ke kompenzaci nežádoucích následků stále nedochází. V takovém případě je nezbytné dlužnou částku (například za opravu věci) nejdříve nahradit a až poté se přiznává právo na náhradu škody. Obligátně zde jde o případy, kdy byl majetek poškozeného znehodnocen i přes uvedení do původního stavu.

Pokud jde o rozsah škody, vychází se z §443 OZ, jímž se praví, že škoda se hradí přiměřeně podle výše ceny věci v době poškození. Delikátní situace pak nastávají v případě uplatnění práva na náhradu škody za opravu vozidla, kterou bylo nutné uskutečnit v důsledku dopravní nehody. Zde je třeba, aby poškozený počítal s případnou amortizací, o kterou ho pojišťovna na výsledné částce zkrátí. I když se takovýto postup jeví jako neoprávněný, i zde se často uplatňuje pravidlo, že výše škody bude vyplacena v závislosti na ceně, které vozidlo dosahovalo v době nehody.

Druhým případem náhrady majetkové škody je pak ušlý zisk dle §442 odst. 1 OZ. O trochu přesněji jej však vymezuje Všeobecný zákoník občanský (dále jen „ABGB“) v §1293, ze kterého vyplývá, že k němu dochází pouze za obvyklých podmínek.¹² Jde v podstatě o namajetkovou újmu, která připravila poškozeného o další rozmnožení majetku v rámci předpokládaného zisku.

Avšak pro určení přesné výše ušlého zisku nestačí uvažovat pouze částku, o kterou poškozený újmou přichází. Zde je nutné přihlídnout i k tomu, že „*výše ušlého zisku podnikatele je dána rozdílem mezi celkovým příjmem z podnikání a náklady potřebnými k dosažení tohoto příjmu. Vychází se z částky, kterou by*

¹⁰ Tamtéž

¹¹ Tamtéž

¹² Viz §1293 ABGB

za obvyklých okolností (nebýt škodné události) poškozený ze své činnosti získal, s přihlédnutím k nákladům, které by na dosažení těchto výnosů musel vynaložit“¹³. Ve výsledku je tedy soud pro své rozhodnutí vázán převážně skutkovými tvrzeními poškozeného. I v nálezů Ústavního soudu¹⁴ se píše, že by se při hodnocení předložených důkazů mělo postupovat s velkou opatrností a správně posuzovat, zda existuje příčinná souvislost mezi skutečnou škodou a právě ušlým ziskem.

Obecnou odpovědnost v případě vzniku majetkové škody, lze nalézt v občanském zákoníku v obecném subjektivním smyslu pod §420 odst.1 a 3, z hlediska objektivní odpovědnosti pak v §420a. Judikatura dovozuje nutné podmínky pro vznik subjektivní odpovědnosti za škodu. „*Obecná odpovědnost za škodu ve smyslu ustanovení §420 OZ nastává při současném splnění čtyř podmínek – vznik škody, porušení, právní povinnosti, vztah příčinné souvislosti mezi porušením povinnosti a škodou a presumované zavinění škůdce. Za škodu se považuje majetková újma vyjádřitelná v penězích. Ušlým ziskem je újma spočívající v tom, že u poškozeného nedojde k rozmnožení majetkových hodnot, ačkoliv se to dalo s ohledem na pravidelný běh věcí očekávat.*“¹⁵

V případě druhém, kde se řeší objektivní odpovědnost, musí dojít ke vzniku škody v důsledku provozu určité činnosti. Zde postačí, aby byla způsobena událost vyvolaná činností, a v příčinné souvislosti s ní vznikla škoda. Převážně jde o činnosti podnikatelské, obchodní, družstevní a zemědělské.¹⁶ Možnosti liberace (zbavení se odpovědnosti) se vztahují na případy, kdy samotným jednáním poškozeného vznikla škoda, či byla-li způsobena neodvratitelnou událostí, která neměla původ v provozu (nebylo v žádném případě možné předejít či zabránit jí).

¹³ ŠVESTKA, SPÁČIL, ŠKÁROVÁ, HULMÁK a kol. *Občanský zákoník I, II: komentář*. 2. vyd., Praha: Beck, 2009. str. 1283

¹⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 22.9.2011, I. ÚS 2340/10, [166/2011 USn.]

¹⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26.11.2009, sp. Zn. 25 Cdo 5374/2007

¹⁶ KOBLIHA, Ivan, et al. *Náhrada škody podle občanského a obchodního zákoníku, zákoníku práce, v oblasti průmyslového vlastnictví a podle autorského zákona*. 1. vyd. Praha: Leges, 2012. str. 41

2.1.2. Nemateriální újma

Nemateriální újma je charakterizována jako zásah rušitele do práv fyzické osoby v oblasti odlišné od té majetkové.

Za zásadní rozdíl v porovnání s majetkovou škodou zde platí a až úprava z roku 1991 v obchodním zákoníku¹⁷ (dále jen „ObZ“) toto předpokládá, že u újmy nemajetkové náhrada může spočívat v plnění peněžitým, které by ale spíše mělo přijít na řadu až jako druhotné. Přednost se dává přiměřenému nepeněžitému (morálnímu) zadostiučinění, jež však není občanským zákoníkem blíže specifikováno. Lze se ale domnívat a taktéž z judikatury se dá usuzovat, že je možné jej uskutečňovat hned několika způsoby. Pro příklad je možno uvést povinnost publikovat omluvu ve vybraných periodikách, sdělení v čem byla původní reklama klamavá či zveřejnění rozsudku v tisku. Podle rozhodnutí Vrchního soudu v Praze¹⁸ je možné, aby si sám žalobce vybral, jakou formu zadostiučinění bude požadovat. Naskýtá se mu zde i možnost třetí, která dává oprávnění kombinace satisfakce peněžité a nepeněžité. Avšak tato volba musí mít svoje opodstatnění, neboť na něm vázne důkazní břemeno¹⁹ a břemeno tvrzení²⁰, k odůvodnitelnosti a oprávněnosti jeho volby. Pro stanovení výše přiměřeného zadostiučinění²¹ pak soud na základě své úvahy sám určí velikost nároku. Soud nerozhoduje svévolně a vždy by měl respektovat obecná kritéria a brát na vědomí všechny nastalé skutečnosti jako podklad pro komparativní metody.²²

¹⁷ Zákon č. 513/2011 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹⁸ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, sp. Zn. 3 Cmo 684/95

¹⁹ Břemeno důkazní (onus probandi)- procesní institut, účastník je povinen označit důkazy k prokázání jím tvrzených skutečností, pokud se mu to nepodaří, neunesl důkazní břemeno a ve sporu prohrává. HENDRYCH, Dušan. *Právníkový slovník*. 3. Vydání, 2009.) [online] [prf. 2013-3-19] Dostupné z: <<https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembqhfpy6bomjzgz3lfnzxv6zdvnnqxu3tj&type=html&conversationId=1943041>>

²⁰ Břemeno tvrzení – procesní institut, účastník civilního řízení je povinen vylíčit významné skutečnosti v rámci projednávané věci, zatajování těchto skutečností následky přispívají k tíži účastníka, v takovém případě neunesl břemeno důkazní. HENDRYCH, Dušan. *Právníkový slovník*.) [online] [prf. 2013-3-19] 3. Vydání, 2009. Dostupné z: <<https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembqhfpy6bomjzgz3lfnzxv65dwoj5g3tj&type=html&conversationId=1943016>>

²¹ Viz §13 OZ, §53 ObZ

²² WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní : vysokoškolská učebnice : doplněné o předpisy evropského práva*. Linde Praha a. s., 2011. str. 236-237

2.2. Chráněné statky

Již z jiných právních odvětví je známé, že chráněným statkem se rozumí jakýsi objekt zájmu, který slouží k uspokojování potřeb a úkolem práva je chránit jej v případě jeho ohrožení či porušení. A přestože pozornost práce se má upírat především na chráněné statky osobnostní respektive nehmotné statky, je nutno zmínit se i o statcích s věcnou podstatou a to už kvůli tomu, že v případě zásahu do sféry nemajetkové, je možné utrpět též škodu majetkovou. K tomu dochází například při pomluvě (útok na duševní vlastnictví) ať již fyzické osoby, která v důsledku toho přijde o zaměstnání, ale taktéž právnické osoby, která tak může přijít o své klienty potažmo o zisk. Na druhou stranu není vůbec vyloučeno, aby se nemajetková újma vyskytla až v důsledku vzniku škody materiální. Takovýto postup nastane například ve chvíli, kdy je fyzické osobě odcizeno inzulinové pero a diabetikovi není v potřebnou dobu umožněna aplikace léku do krve. Zde v první řadě vzniká škoda ve výši pořizovací ceny aplikátoru (byť ta je v tomto případě zanedbatelná), za druhé pak může dojít k těžké újmě na zdraví.

2.2.1. Hmotné statky

Za hmotné statky se považuje skutečně cokoli, co má věcnou podstatu, čeho se lze dotknout a čím lze uspokojit lidské potřeby. Dělí se na movité, s nimiž lze volně disponovat a nemovité, což jsou stavby a pozemky spojené pevným základem se zemí²³.

V minulosti se náhledy na to, co je hmotným statkem (věcí v hmotném slova smyslu) dosti rozcházely. Přestože obecný zákoník občanský²⁴ připouštěl i vlastnictví k věci nehmotné, judikatura v té samé době zastávala názor takový, že vlastnit věc bylo možné jen tehdy, pokud její podstata byla hmotná. Podobnou úvahu následovala i naše romanistická literatura či německý občanský zákoník²⁵. V současnosti je situace poněkud jiná, neboť platí, že předmětem vlastnictví

²³ Viz §119 odst.2 OZ

²⁴ Viz §353 OZO (z. č. 946/1811 ř. z., obecný zákoník občanský)

²⁵ ŠVESTKA, SPÁČIL, ŠKÁROVÁ, HULMÁK a kol. *Občanský zákoník I, II: komentář*. 1. vyd., Praha: Beck, 2008. str. 622

může být jak movitý a nemovitý majetek, tak takový který je výsledkem lidského myšlení a vyznačuje se svojí neopakovatelností a jedinečností (intelektuální vlastnictví).

2.2.2. Nehmotné statky

Nehmotné statky jsou spíše pojmem právní vědy než právní praxe. Těž proto absentuje v českém právním řádu jeho přesná definice. Nicméně lze je označit také jako majetkové hodnoty, jsou v určitých případech vázány na předměty hmotné povahy (věci a též ovladatelné přírodní síly) a samy se vyznačují především svým nehmotným charakterem. Neboť se naše společnost ale stále rozvíjí, v návaznosti na tento děj se i okruh nehmotných hodnot rozšiřuje i zužuje.

Již obecný zákoník občanský (dále jen „OZO“) dokázal, ač rozdílně v porovnání s dnešním pojetím, myšlenkově věci nehmotné uchopit, avšak jejich vyjádření spočívalo v definici negativní. Podle § 292 věci nehmotné byly všechny ty, které se odlišovaly od věcí hmotných vnímatelných smysly. Šlo tedy o právo autorské či známkové, ale i obchodní tajemství podniku či jeho dobrou pověst.²⁶ Mnohem komplexněji se pokusil vyjádřit pojem nehmotný statek Karel Knap, který tvrdí, že jde o „statek vytvářený konkrétním duševním obsahem, jehož objektivní výraz je způsobilý být předmětem společenských vztahů, aniž by bylo třeba jeho ztělesnění v hmotné podobě. Objektivní výraz umožňuje u nehmotných statků jejich smyslové vnímání (zpravidla zrakem či sluchem), stejně jako každý hmotný statek (tj. statek vyjádřený v objektivní hmotné podobě) je vnímatelný již hmatem“²⁷. O těch statcích pro které v důsledku vývoje společenských vztahů vznikly podmínky pro jejich zvláštní úpravu, lze pak mluvit jako o nehmotných předmětech právních vztahů.

Aby však nedošlo k mýlce, je nutné upřesnit, že přestože se v mnoha případech uvažuje o nehmotném statku ve smyslu nezávislosti na jeho hmotném zachycení, existují i nemajetkové hodnoty, které se vážou na hmotnou podstatu a označují se jako smíšené. V opačném vnímání jde tedy o věci, do kterých je

²⁶ DEVÁTÝ, Stanislav; TOMAN, Petr. *Ochrana dobré pověsti a názvu právnických osob 2*. Praha: Linde a. s., 2001. str. 16

²⁷ KNAP, Karel. *Práva k nehmotným statkům*. Praha: CODEX – nakl. Hugo Grotia, 1994. str. 11

inkorporován nehmotný substrát. Věc je zde pouze v roli nositele, kde nesrovnatelně podstatnější význam zaujímá ona nehmotná složka.²⁸

Jako práva věcná, která umožňují různým způsobem nakládat s věcmi, přiznává se podobné oprávnění k volné dispozici i nehmotným statkům. V rámci nové právní terminologie lze mluvit o právech duševního vlastnictví (intellectual property).²⁹ Neměla by být však opomenuta důležitá připomínka, tedy že „*duševní vlastnictví představuje soubor práv k těm nehmotným statkům, jež jsou majetkovými hodnotami, a zase naopak, ty nehmotné statky, jež jsou majetkovými hodnotami, jsou nepřímým předmětem právního vztahu duševního vlastnictví*“³⁰.

I přes skutečnost že je nehmotný statek vázán k majetkové hodnotě, není případné narušení jeho podstaty a zmenšení významu závislé na užití většího počtu subjektů.

2.2.3. Prameny práva duševního vlastnictví

Přestože má kvalifikační práce snahu věnovat se především všeobecným osobnostním právům a jejich ochraně, k dotvoření představy by však nebylo dobré nenastínit alespoň něco málo z ostatních práv duševního vlastnictví spolu s jejich členěním.

Mezi ryze české prameny práva upravující právo duševního vlastnictví se na našem území řadí Listina základních práv a svobod. Zejména její článek 11, který dává právo vlastnit i nehmotný majetek, článek 15 odst. 2, jenž zaručuje svobodu vědeckého bádání a umělecké tvorby a článek 34 odst. 1, podle něhož zákon chrání práva k výsledkům tvůrčí duševní činnosti, opravňuje každého, kdo se vyskytuje na území České republiky. Protože se jedná o předpis vyšší právní síly, v případě zásahu do některého z práv duševního vlastnictví, zjedná nápravu Ústavní soud.

²⁸ FIALA, Josef; Kindl, Milan a kol. *Občanské právo hmotné*. 2. upravené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. str. 630

²⁹ Nehmotné statky (vynálezy, užité vzory, průmyslové vzory a ochranné známky) [online]. 2009 [prf. 2013-3-20]. Dostupné z: <<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/nehmotne-statky-vynalez-y-opu-12904.html>>

³⁰ FIALA, Josef; Kindl, Milan a kol. *Občanské právo hmotné*. 2. upravené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. str. 631

Co se týká běžných zákonů (soukromoprávního typu) na ochranu práv týkajících se těchto nehmotných statků, je nutné podotknout, že i přes snahy dosud nedošlo k jejich kodifikaci, uspořádání do jednoho celku. Není ale zřejmé, zda by se to, s přihlédnutím k rozrůzněnosti jednotlivých kategorií duševního vlastnictví, vůbec kdy mohlo podařit.

V rámci úpravy trestněprávní je samozřejmě též postižitelné každé jednání, kterým jsou zasažena tato práva. Konkrétně jde o trestný čin v §268 v případě porušení práv k ochranné známce, dále v §269 pro porušení chráněných průmyslových práv, které bude spatřováno v neoprávněném zásahu do práv k chráněnému vynálezu, užitému nebo průmyslovému vzoru a v § 270, jenž řeší porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi, v důsledku něhož může být zasaženo i soukromé subjektivní právo jiné osoby. Z rozhodnutí Nejvyššího soudu uveřejněného pod zn. 46/96 [R 9/1997 tr.]³¹ je zřejmé mimojiné i to, že co se týká subjektivní stránky trestného činu, kde je rozhodující vnitřní psychický stav pachatele ve vztahu k trestnému činu a jeho následku i dalším skutkovým okolnostem, porušení práva je činěno formu úmyslu. Soukromoprávní odpovědnost vznikne i v případě, pokud bylo právo pouze ohroženo. Nevyžaduje se tedy striktně jeho porušení. Náhrady nemajetkové újmy je pak možné dožadovat se v adhezním řízení.

Další pramen práva lze shledávat i v zákoně o ochraně hospodářské soutěže nebo zákoně o přestupcích. Za nesrovnatelně důležitější je ale pokládán autorský zákon³² upravující právo autorské, které se nedá řadit k všeobecným právům osobnostním. Je rozděleno do dvou sfér, které jsou na sobě závislé a vzájemně spolu souvisí. Na jedné straně tu jsou samotné předměty, na té druhé pak jejich způsobilost se uplatnit. Mezinárodní právo je schopné uchopit autorské právo poněkud šířeji, než jak je tomu v právu českém. Přestože autorský zákon obsahuje

³¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17.7. 1996 ve věci sp. Zn. 2 ZTn 46/96 uveřejněno pod Rt 9/1997 ve Sb. rozh. a stan., 1997, č. 2, s. 57-60) „*Trestný čin porušování autorského práva a práv souvisejících je trestným činem úmyslným. Pachateli tohoto trestného činu musí být prokázán úmysl neoprávněně tato práva poškozovat, a to úmysl přímý i nepřímý. Pachatel tedy musí vědět, že se jednáním dopouští zásahu do práv jiné osoby, nebo s touto možností musí být alespoň srozuměn. Tato znalost se vztahuje pouze na okolnosti skutkové, nikoli právní. Není tedy nutné, aby pachatel věděl cokoli o podmínkách autorskoprávní ochrany. Zásada, že neznalost neomlouvá, platí i pro oblast trestněprávní ochrany duševního vlastnictví.*“

³² Zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon

i úpravu veřejnoprávní, nic to nemění na jeho speciálním postavení vůči zákoníku občanskému. V souvislosti s autorskými díly se vždy použije autorský zákon. V případě že zde chybí potřebné paragrafované zakotvení, použije se OZ. Jestliže úprava chybí v obou, lze se uchýlit nejprve k analogii AZ, v posledním případě k analogii podle OZ.³³

Ochrana práv duševního vlastnictví je zachycena také v několika mezinárodních smlouvách, které Česká republika převzala na základě recepční normy z doby československé federace nebo se k některým z nich sama zavázala a jež mají aplikační přednost před zákonem³⁴:

- **Pařížská úmluva na ochranu průmyslového vlastnictví** – uzavřena roku 1883 v Paříži, orgánem Světová organizace duševního vlastnictví (Ženeva), povinnost každého členského státu poskytnout stejnou ochranu v oblasti průmyslového vlastnictví jak vlastním občanům tak příslušníkům ostatních členských států³⁵
- **Úmluva o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví** – 1967
- **Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (TRIPS)** – 1994, úprava práv k duševnímu vlastnictví ve vztahu k mezinárodnímu obchodu, spravována Světovou obchodní organizací (WTO)
- **Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví (WIPO) o právu autorském** – 1996, Ženeva
- **Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o výkonech výkonných umělců a zvukových záznamech (WPPT)** – 1996, Ženeva

³³ DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří. *Občanské právo hmotné. 3, Rodinné právo - Autorské a patentové právo - Dědické právo*. 5.vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009. str. 157-172

³⁴ TELEČ, Ivo. *Přehled práva duševního vlastnictví (Lidskoprávní základy, Licenční smlouva)*. Brno: Doplněk, 2002. str. 18-19

³⁵ JAKL, Ladislav; JANSÁ, Václav. *Úvod do systému právní ochrany průmyslového vlastnictví*. 2. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Metropolitní univerzita Praha, 2010. str. 26

Existuje několik způsobů rozdělení jednotlivých práv duševního vlastnictví na základě různých kritérií. První je určen předmětem upravovaného se dělí na čtyři základní kategorie³⁶:

Práva k výsledkům tvůrčí činnosti

- **práva průmyslová** u jejichž porušení je podle § 39 odst.2 zák. č. 6/2002 Sb.³⁷ jako soud I.stupně věcně a místně příslušný Městský soud v Praze
 - právo **užitného vzoru** – (zák. č. 478/1992 Sb.) tzv. malý patent, novost a průmyslová využitelnost³⁸
 - právo **průmyslového vzoru** – (zák. č. 207/2000 Sb.) estetická úprava výrobku, neklade se důraz na funkčnost³⁹
 - právo **na vynález** (zák. č. 527/1990 Sb.)
- **práva autorská** – právo duševního vlastnictví absolutní právní povahy, upravuje jej autorský zákon

Práva k výsledkům netvůrčí povahy

- **právo výrobce zvukového záznamu k jeho záznamu** – ryze majetkové právo, kde obsahem tohoto práva je právo zvukový záznam užít, uzavřít smlouvu s jiným k jeho výkonu, právo na odměnu spojené s rozmnožováním záznamu pro osobní potřebu (§76 odst.4 autorského zákona), právo výrobce záznamu trvá 50 let⁴⁰
- **právo výrobce zvukově obrazového záznamu k jeho prvotnímu záznamu** – právo ryze majetkové translativně převoditelné (§80 odst.4 AZ), právo výrobce záznamu trvá 50 let⁴¹
- **právo rozhlasového a televizního vysílatele k jeho vysílání**

³⁶ Nehmotné statky (vynálezy, užitné vzory, průmyslové vzory a ochranné známky) [online]. 2009 [cit. 2013-3-20]. Dostupné z: <<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/nehmotne-statky-vynalez-y-opu-12904.html>>

³⁷ Zák. č. 6/2002, o soudech a soudcích

³⁸ TELEČEK, Ivo. *Přehled práva duševního vlastnictví (Lidskoprávní základy, Licenční smlouva)*. Brno: Doplněk, 2002. str. 55

³⁹ Tamtéž s.57

⁴⁰ DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří. *Občanské právo hmotné. 3, Rodinné právo - Autorské a patentové právo - Dědické právo*. 5.vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009. str. 227

⁴¹ Tamtéž 2009. str.228

Práva na označení

- **právo k ochranné známce** – (zák. č. 441/2003 Sb.)
- **právo k označení původu a zeměpisnému označení** – (zák. č. 452/2001 Sb.) – spotřebitel si s ním spojuje konkrétní výrobky s určitými vlastnostmi a kvalitou danými zeměpisným původem tohoto zboží⁴²

Všeobecná osobnostní práva

- **právo na ochranu osobnosti**
 - ochranu života a zdraví
 - ochrana občanské cti a lidské důstojnosti
 - ochrana soukromí, jména a projevů osobní povahy

Nicméně pro tuto práci příhodnější a jednoznačnější dělení⁴³ lze spatřovat ve vymezení nehmotných statků **nezpůsobilých být předmětem občanskoprávních vztahů** a neocenitelných ekonomickými kategoriemi a v druhém případě statků **způsobilých být předmětem občanskoprávních vztahů** a ocenitelných ekonomickými kategoriemi (know how, obchodní tajemství, informace, osobní údaje v informačních systémech).

2.3. Všeobecná osobnostní práva

Hned po vzniku samostatného českého státu zaznamenala naše právní úprava několik změn. Jednu z nich představovala inkorporace nově upravených osobnostních práv fyzických osob do ústavního zákona č. 23/1991 Sb.⁴⁴ konkrétně do Listiny základních práv a svobod, spolu s kterou se tato práva později dostala do ústavního pořádku ČR.⁴⁵

⁴² TELEC, Ivo. *Přehled práva duševního vlastnictví (Lidskoprávní základy, Licenční smlouva)*. Brno: Doplněk, 2002. str. 63

⁴³ TELEC, Ivo. *O nehmotných statcích a duševním vlastnictví*. Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví. Praha: C. H. Beck. roč.1997, č. 551

⁴⁴ Viz ústavní zákon Federálního shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky, účinný ode dne 8.2. 1991

⁴⁵ DEVÁTÝ, Stanislav; TOMAN, Petr. *Ochrana dobré pověsti a názvu právnických osob 2*. Praha: Linde a. s., 2001. str. 7

2.3.1. Všeobecná osobnostní práva v objektivním smyslu

Z hlediska objektivního lze všeobecná osobnostní práva vymezit jako *“souhrn stejnorodých (homogenních) právních norem, které upravují právo, resp. jednotlivá dílčí práva, jejichž předmětem je osobnost fyzické osoby jako celek, resp. jednotlivé hodnoty tvořící součást celkové fyzické a morální integrity každé fyzické osoby jako individuality a suveréna a jejichž subjekty mají vůči ostatním subjektům (fyzickým a právnickým osobám) rovné právní postavení a zásadní autonomii vůle”*.⁴⁶ Takováto práva nepodléhají žádné hierarchii, jedno nepodmiňuje druhé a důležitost každého se vyrovnává s ostatními. Lze tedy taktéž říci, že je vyloučené, aby se právo jednoho subjektu upřednostňovalo před tímtež právem subjektu druhého.

Neboť v dnešní moderní demokratické společnosti se klade velký důraz na vznik osobních vztahů fyzické osoby, objevují se názory, že by úprava všeobecného osobnostního práva měla být samostatně zařazena do občanského práva mezi ostatní stěžejní právní hodnoty. Osobnostní práva sice nemají majetkovou povahu, jako je tomu typicky například u soukromého vlastnictví, nicméně i u nich může vzniknout určitá majetková újma. Na druhou stranu existují i protichůdné názory, které tvrdí, že osobnostní práva nelze řadit na roveň právům majetkovým především kvůli nemožnosti disponovat s nimi. Dle Lubyho⁴⁷ jde tedy pouze o *práva subjektivní se správněprávní povahou*. Občanskoprávnímu režimu se ale nevymaní zcela, protože v případě kdy dojde k porušení těchto práv, začnou podléhat úpravě občanského zákoníku. Zcela odlišnou představu pak zachycuje třetí názor, opět zcela odlišný od předchozího, kdy se o těchto nehmotných statcích začalo uvažovat v souvislosti se vznikem zcela nového samostatného předmětu právní úpravy. Vzhledem k tomu že existuje však i skupina nemajetkových práv, která jsou zachycena na hmotném nosiči, není zcela možné uchýlit se k takovéto reorganizaci právního řádu.

I kvůli snahám obnovovat principy, smelovat a propojovat jednotlivé právní instituty je žádoucí, aby zde uvažovaná osobnostní práva zůstala začleněna do občanského práva. To pak zahrnuje úpravu jak při klidném stavu, kdy není

⁴⁶ KNAP, Karel; ŠVESTKA, Jiří; JEHLIČKA, Oldřich; PAVLÍK, Petr; PLECITÝ, Vladimír. *Ochrana osobnosti podle občanského práva*. Linde Praha a. s., 2004. str. 57

⁴⁷ Tamtéž str. 60

do těchto hodnot žádným způsobem zasahováno, tak i v případě když jsou porušovány.

Všeobecné osobnostní právo, které je zakotveno v OZ v rámci §11-16 si však není radno plést se zvláštními osobnostními právy v objektivním smyslu, o kterých bylo hovořeno výše jako o právech duševního vlastnictví. Podstatný rozdíl se skýtá v bezpodmínečné spjatosti práv přímo s osobností (u osobnostních práv).

Aby mohly vzniknout sankce podle §13 OZ⁴⁸, je nutné posuzovat, zda bylo zasaženo do nějaké dílčí hodnoty, nebo zda újmu utrpěla fyzická a morální integrita osobnosti fyzické osoby ve smyslu jejího celku. V případě že se zasahuje do složky tělesné, jsou dotčeny hodnoty jako je život, zdraví, tělo a jeho nedotknutelnost, ve smyslu morálním se myslí čest, důstojnost, dobrá pověst, soukromí.⁴⁹ Právě ale generální klauzule (§11 OZ) která pouze demonstrativně vymezuje výčet osobnostních práv typu lidská důstojnost, občanská čest, projevy osobní povahy, s nimi počítá v rámci fyzické a morální jednoty.

2.3.2. Všeobecná osobnostní práva v subjektivním smyslu

Subjektem všeobecného osobnostního práva je jakákoli fyzická osoba bez ohledu na to, zda jde o osobu bez státní příslušnosti nebo nejde. Právnícké osoby takto vystupují pouze jako subjekty povinné v případě neoprávněného zásahu do práv. Subjektem se fyzická osoba stává už okamžikem narození (§7 odst. 1 věta první OZ)⁵⁰ a tím je jí dána právní subjektivita. Jde o právo nikoli poskytnuté ale uznané. Už jen v souvislosti s tím že způsobilost k právním úkonům se zakládá až zletilostí fyzické osoby, pro užívání ochrany z osobnostních práv zde není nezbytně nutnou (§8, 9, 10 OZ). Povinností být nadán způsobilostí k právním úkonům je potřeba až v případě dispozice se všeobecným osobnostním

⁴⁸ Viz (1) „Fyzická osoba má právo se zejména domáhat, aby bylo upuštěno od neoprávněných zásahů do práva na ochranu její osobnosti, aby byly odstraněny následky těchto zásahů a aby jí bylo dáno přiměřené zadostiučinění.“

⁴⁹ KNAP, Karel; ŠVESTKA, Jiří; JEHLIČKA, Oldřich; PAVLÍK, Petr; PLECITÝ, Vladimír. *Ochrana osobnosti podle občanského práva*. Linde Praha a. s., 2004. str. 203

⁵⁰ Srov. §23 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (NOZ) „člověk má právní osobnost od narození až do smrti“

právem.⁵¹ Všeobecné osobnostní právo osoby trvá až do její smrti a spolu s ní končí i její právní subjektivita. To ovšem nevylučuje poskytnutí též ochrany postmortální v případě, že je zasahováno do památky zemřelého. Osoby které jsou oprávněny tato zvláštní osobnostní práva uplatňovat, jmenuje §15 OZ. Navzdory tomu o neoprávněný zásah i u těchto osob by šlo ve chvíli, kdy zemřelý ještě před svou smrtí dal výslovný zákaz disponovat s jeho osobnostními právy.

V případě vymezení všeobecného osobnostního práva v subjektivním smyslu se lze uchýlit k následující definici. Je tedy pojímáno jako *“možnost fyzické osoby co nejširě nakládat se svou osobností, resp. s jednotlivými hodnotami, které tvoří celistvost její osobnosti v její fyzické a morální jednotě”*.⁵² Fyzická osoba tak může samostatně jednotlivé hodnoty užívat, disponovat⁵³ s nimi (pozitivní složka) a v případě ohrožení dílčích hodnot osobnosti ze strany jiného subjektu dát najevo nesouhlas a uplatnit svá práva spojená s ochranou (negativní složka).

⁵¹ Viz „*Jakýkoli zákrok v oblasti péče o zdraví je možno provést pouze za podmínky, že k němu dotčená osoba poskytla svobodný a informovaný souhlas. Tato osoba musí být předem řádně informována o účelu a povaze zákroku, jakož i o jeho důsledcích a rizicích. Dotčená osoba může kdykoli svobodně svůj souhlas odvolat*“. Dostupné z: čl. 5, Úmluva o lidských právech a biomedicíně vyhlášená pod č. 96/2001 Sb. m. s., úmluva Rady Evropy přijata dne 4.4. 1997, ratifikována ČR dne 22.6. 2001

⁵² KNAP, Karel; ŠVESTKA, Jiří; JEHLIČKA, Oldřich; PAVLÍK, Petr; PLECITÝ, Vladimír. *Ochrana osobnosti podle občanského práva*. Linde Praha a. s., 2004. str. 92

⁵³ Např. dát souhlas k tomu, aby mohla být osobní písemnost použita nebo souhlasit s použitím obrazového snímku v reklamě

3. Místo občanskoprávní ochrany proti působení nemajetkové újmy v právním řádu

Kromě typických vnitrostátních pramenů ať už v rámci občanskoprávní úpravy nebo mimo ni, jsou možnosti ochrany proti působení nemajetkové újmy zachyceny i v mezinárodních smlouvách⁵⁴, které jsou součástí našeho právního řádu. Podle znění článku 10 Ústavy⁵⁵ mají aplikační přednost před zákonem a Česká republika je jimi vázána. Jednou z nich je **Úmluva o právech dítěte**⁵⁶, u které je nutné respektovat její čtyři základní principy - právo na život a přežití, právo na osobní rozvoj, právo na ochranu a právo svobodného vyjádření dítěte v záležitostech týkajících se jeho života. V článku 6 se přiznává přirozené právo na život dítěte a úkolem smluvních států je zabezpečovat jej a umožnit jeho rozvoj. Respektuje se jeho jméno, státní příslušnost a právo znát své rodiče. Článek 13 a 14 upravuje jeho právo na svobodu projevu, myšlení, svědomí a náboženství. Zvlášť důsledné ochrany se vyžaduje v rámci článku 19, ve kterém se postihuje jakékoli tělesné a duševní násilí, urážení nebo zneužívání rodiči nebo osobami blízkými. Toto právo se porušuje velice často.

Další představuje **Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (EÚLP)**⁵⁷, která je inspirována Všeobecnou deklarací lidských práv z roku 1948, jež byla pokládána za vůbec první dokument upravující široký okruh občanských a politických práv. Na rozdíl od Listiny má ale menší rozsah. Úmluva je tvořena celkem 59 články, dodatkovým protokolem a i pěti protokoly (č. 4, 6, 7, 12, 47). Hned ve svém čl. 8 chrání osobnost tak, že garantuje právo na respektování soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence a stát do nich nemůže za běžných okolností zasahovat. Všechny články Úmluvy by měly být v souladu, je nutné je tak i vykládat a v uplatňování práv dbát přiměřenosti. Článek 17 tímto způsobem vymezuje zákaz zneužití práva. Podobný jemu je i článek následující o omezení výkonu práv, kdy „omezení, jež tato Úmluva připouští pro uvedená

⁵⁴ DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA Jiří. *Občanské právo hmotné 1, Obecná část - Věcná práva*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009. str. 251

⁵⁵ Zákon č. 1/1993 Sb., ústavní zákon

⁵⁶ Viz vyhlášena pod číslem 104/1991Sb. m.s. (úmluva Valného shromáždění OSN vyhlášena dne 20.11. 1989, ratifikována ČSFR dne 7. 1. 1991)

⁵⁷ Viz vyhlášena pod číslem 209/1992 Sb. m.s., ve znění pozdějších změn (úmluva Rady Evropy vyhlášena dne 4.11. 1950, ratifikována ČSFR dne 18.3.1992)

*práva a svobody, nesmí být využívána k jinému účelu než k tomu, pro který byla určena. Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod*⁵⁸. Při porušení Úmluvy rozhoduje Evropský soud pro lidská práva (ESLP). Ten v článku 34 přiznává každé fyzické osobě podat individuální stížnost, pokud do jejího práva bylo neoprávněně vstoupeno.

Úmluva o lidských právech a biomedicině⁵⁹ upravuje práva pacientů v rámci léčby a výzkumu. Hned na samém začátku (čl. 2) je tvrzeno, že *„zájmy a blaho lidské bytosti budou nadřazeny zájmům společnosti nebo vědy“*. Zvlášť pro důležité zdravotní zákroky se vyžaduje pacientův souhlas. Každé zveřejnění zdravotním stavu pacienta bez jeho souhlasu se podle čl. 10 trestá. Na druhou stranu platí i takové pravidlo pro ochranu stabilního psychického stavu, že pokud je to v zájmu pacienta, není povinností sdělovat mu veškeré informace týkající se jeho zdraví.

*„Zvláštní zájem, který má demokratický právní stát na respektování právní ochrany osobnosti, se projevuje mimo jiné i v tom, že tato ochrana je poskytována komplementárně v různých právních odvětvích, a to prostředky tomu kterému odvětví vlastními. Vyjádřeno jinak, uplatnění odpovědnosti trestněprávní nevylučuje současné uplatnění právní ochrany osobnosti v intencích příslušných právních předpisů ostatních právních odvětví, neboť právní systém je nutno chápat jako celek složený ze vzájemně se doplňujících právních norem a v jeho rámci je pochopitelně možno vedle trestněprávní odpovědnosti kumulativně použít i ochranu poskytovanou ostatními právními odvětvími (např. právem ústavním, správním, pracovním či v dané věci aplikovaným právem občanským).*⁶⁰ Jinak řečeno následující řádky budou věnovány právní úpravě české mimo a v rámci soukromoprávní sféry v právních záležitostech, při jejichž porušení dochází k potřebě nahradit nemajetkovou újmu. Výčet zákonných opatření nebude zcela vyčerpávající, neboť bude účelnější zmínit se pro daná právní odvětví o právech nejfrektovanějších.

⁵⁸ Viz čl. 18 EÚLP

⁵⁹ Viz vyhlášena pod číslem 96/2001 Sb. m.s. (úmluva Rady Evropy přijata dne 4.4. 1997, ratifikována ČR dne 22.6. 2001)

⁶⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 20.5. 2002, sp. zn. IV. ÚS 315/01 [15/2002 USu., SR 8/2002 str.51]

3.1. Úprava ochrany osobnosti mimo občanské právo

3.1.1. Ústavní právo

Ústava ČR je nejvyšší právní normou právního řádu, jež stanovuje pravidla pro výkon státní moci, ale též upravuje základní lidská práva a svobody, která jsou občanům zaručena v Listině základních práv a svobod. To je dáno hned jejím prvním článkem, který vyjadřuje, že „*lidé jsou svobodní a rovni v důstojnosti i v právech, kdy základní práva a svobody jsou nezadatelné, nezcižitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné*“⁶¹. Podle článku 7 Listiny je zakázáno narušit jakýmkoli způsobem integritu fyzické osoby. Pokud nestanoví zákon jinak, článek působí erga omnes a zaručuje se její nedotknutelnost a soukromí. Druhý odstavec zakazuje kruté, nelidské a ponižující zacházení a který vychází především z Mezinárodního paktu o občanských a politických svobodách.⁶² Její článek 10 (Listiny) pak upravuje právo na lidskou důstojnost, dobrou pověst, osobní čest nebo ochranu jména. V případě neoprávněného zásahu do soukromého a osobního života má každý právo na ochranu. Zákonné vymezení se tu týká fyzické osoby, není však vyloučeno, že článek 10 Listiny se může částečně vztahovat i na osobu právnickou a to zejména u práva na zachování její dobré pověsti či na ochranu názvu. Na tu lze aplikovat i článek 11 Listiny, podle kterého „*má každý vlastník právo na majetek*“, neboť „*vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah i ochranu*“⁶³. Co se však týká jiných norem použitelných pro právnické osoby, Listina dále mlčí a přenechává jejich úpravu obchodnímu zákoníku, který se tak věnuje obchodnímu jménu⁶⁴ nebo nekalé soutěži v podobě klamavé reklamy, porušení obchodního tajemství nebo ohrožování zdraví a životního prostředí⁶⁵ a dalším speciálním zákonům, o nichž bude zmíněno níže.

⁶¹ viz čl. 1 LZPS

⁶² Čl. 7 „*Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu. Zvláště nebude nikdo bez svého svobodného souhlasu podrobován lékařským nebo vědeckým pokusům.*“ viz č. 120/1976 Sb smlouva přijatá 1966 Valným shromážděním OSN (platná od 1976)

⁶³ Viz čl. 11 odst. 1 LZPS

⁶⁴ Viz §8 a násled. zák. č. 513/1991 Sb, obchodního zákoníku

⁶⁵ Viz §44 a násl. tamtéž

Právní základ autorského práva je zakotven v čl. 34, podle něhož práva k výsledkům tvůrčí duševní činnosti jsou chráněna zákonem. Takovým zákonem byl v době spáchání činu zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském. Článek 34 odst. 2 pak zaručuje právo přístupu ke kulturnímu bohatství za podmínek stanovených zákonem. Tím se například myslí navštěvování památek, knihoven, muzeí, což se obecně nedá upřít žádné fyzické osobě. Podle čl. 31 má každý právo na ochranu zdraví. Úkolem státu na svém území je vytvořit dostatečné podmínky, které napomohou k lepšímu vývoji každého jedince. Jeho úkolem je zabezpečit bezplatnou zdravotní péči na základě systému veřejného pojištění. Předmět čl. 35 představuje ochrana životního prostředí, kdy je opět úkolem státu, aby zajistil potřebná opatření, jimiž vymezí subjektům práva a povinnosti k jeho zabezpečení.⁶⁶

Za předpokladu, že dojde ke vzniku nemateriální újmy v důsledku zkrácení či porušení výše uvedených práv, zvolí se postup podle hlavy V. Listiny resp. čl. 36, kdy má každý právo domáhat se zadostiučinění u nezávislého a nestranného soudu nebo jiného orgánu.

3.1.2. Správní právo

3.1.2.1. Přestupkový zákon (č. 200/1990 Sb.)

Předně říci, že zásah do osobnostních práv nemá důsledek pouze v odpovědnosti soukromoprávní, nýbrž připadá zde v úvahu i vznik veřejnoprávní sankce.⁶⁷ §49 PZ označuje za přestupky proti občanskému soužití ublížení na cti či urážku, za které lze uložit pokutu do výše 5000 Kč. Dalším je nedbalostní ublížení na zdraví, ale stačí i pouhé vyhrožování újmou na zdraví, drobným ublížením na zdraví či nepravdivým obviněním z přestupku. Spolu se způsobením újmy, kde hraje důležitou roli příslušnost k národnostní menšině, rasa, barva pleti, pohlaví, víra, náboženství ale i členství v politických stranách či sdruženích se

⁶⁶ SCHELLE, Karel; MAN, Vlastislav. Grundzüge des tschechischen Verfassungsrechts. München: GRIN, 2011. 218 s. str. 145

⁶⁷ BOUDA, Zbyněk. *Základy práva na ochranu osobnosti*. [online] [prf.2013-4-11]Dostupné z:<<http://www.pravnik.cz/a/273/zaklady-prava-na-ochranu-osobnosti.html>>

uvedené přestupky postihují mnohem přísnější peněžitou pokutou a to až do výše 20000 Kč.

3.1.2.2. Tiskový zákon (č. 46/2000 Sb.)

Tiskovým zákonem se realizuje ústavní právo vyjadřovat své názory a šířit informace. V případě ale že je „...nezbytné pro ochranu práv a svobod druhých...“ toto právo omezit podle čl. 17 odst. 4 Listiny, učiní se tak. Dnešní úprava tiskového zákona uvádí, že „jestliže bylo v periodickém tisku uveřejněno sdělení obsahující skutkové tvrzení, které se dotýká cti, důstojnosti nebo soukromí určité fyzické osoby, anebo jména nebo dobré pověsti určité právnické osoby, má tato osoba právo požadovat na vydavateli uveřejnění odpovědi. Vydavatel je povinen na žádost této osoby odpověď uveřejnit“⁶⁸. Stejně jako dnes bylo již v zákoně o tisku z roku 1863 přiznáno právo žádat uveřejnění opravy, která by měla obsahovat uvedení zprávy na pravou míru.⁶⁹ Podobně tak v §11 TZ, kdy má být pomocí dodatečného sdělením učiněna zpráva o konečném výsledku řízení v případě, že periodický tisk uveřejnil sdělení např. o trestním řízení, které dosud nebylo ukončeno pravomocným rozhodnutím. S tím související §15 však jmenuje případy, kdy není možné dostát povinnosti uveřejnit odpověď a dodatečné sdělení a to v rozporu s dobrými mravy, neboť by uveřejněním textu byl spáchán další trestný čin nebo správní delikt.

3.1.2.3. Zákon o rozhlasovém a televizním vysílání (č.231/01 Sb.)

Podobný charakter jako tiskový zákon má v rámci ochrany všeobecných osobnostních práv i zákon o rozhlasovém a televizním vysílání. Jeho úkolem je zajistit právo na odpověď v případě, kdy „bylo v rozhlasovém nebo televizním vysílání uveřejněno sdělení obsahující skutkové tvrzení, které se dotýká cti, důstojnosti nebo soukromí určité fyzické osoby...“⁷⁰ Obdobným způsobem je nutné uveřejnit dodatečné sdělení i zde.

⁶⁸ Viz §10 odst. 1 zák. č. 46/2000 Sb.

⁶⁹ Viz zákon č. 6/1863 ř.z., zákon o tisku Dostupné z: DEVÁTÝ, Stanislav; TOMAN, Petr. *Ochrana dobré pověsti a názvu právnických osob 2*. Praha: Linde a. s., 2001. str. 13

⁷⁰ Viz §5a zák. č. 231/2001 Sb.

3.1.2.4. Zákon o ochraně osobních údajů (č. 101/2000 Sb.)

Úkolem tohoto zákona je upravovat ochranu osobních údajů a činnost Úřadu pro ochranu osobních údajů. Naplňuje tak právo na ochranu občana před neoprávněným zasahováním do jeho soukromého a osobního života neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním osobních údajů⁷¹ zakotvené v LZPS. §13 tohoto zákona nabádá správce a zpracovatele přijmout opatření, která by zabránila neoprávněnému přístupu k osobním údajům a jejich zneužívání. V případě že se tak stane na základě §21 stane, má subjekt údajů možnost v konečném důsledku postupovat podle ochrany v §13 OZ.

3.1.3. Trestní právo

Trestní právo hmotné mluví v rámci trestního zákoníku (zák.č. 40/2009 Sb.) o zásahu do osobnostních práv především v II. hlavě, kde jsou upraveny trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství. Pachatel je tak trestán odnětím svobody v případě, kdy zbaví někoho jiného osobní svobody podle §170 TZ, nebo ji omezí dle §171 TZ. V případě že *“jiného násilím, pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy nutí, aby něco konal, opominul nebo trpěl”*, dopustí se trestného činu vydírání podle §175 TZ. Podobné je to v případě, kdy se omezuje svoboda vyznání (§176 TZ) nebo je na někom vyvíjen útisk (§177 TZ).

Do druhé části II. hlavy je umístěno neoprávněné nakládání s osobními údaji a to i v případě že k němu dojde z pouhé nedbalosti (§180 TZ), způsobení vážné újmy na právech (§182 TZ), úmyslné porušení tajemství dopravovaných zpráv a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí (§182, §183 TZ).

Další vážný zásah do osobnostních práv způsobí ten, kdo *“jinému sdělí nepravdivý údaj, který je způsobilý značnou měrou ohrozit jeho vážnost u spoluobčanů, zejména poškodit jej v zaměstnání, narušit jeho rodinné vztahy nebo způsobit mu jinou vážnou újmu”*⁷², dopustí se pomluvy.

⁷¹ Viz čl 10 odst. 3 LZPS

⁷² Viz §184 TZ

A podobně následují trestné činy v hlavě III. TZ, kdy jde konkrétně tedy o §185 - §193, které pokrývají trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, kdy tak např. *“někdo násilím nebo pohrůžkou násilí či jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu styku...”*⁷³, při znásilnění.

3.2. Úprava ochrany osobnosti v rámci občanského práva

3.2.1. Občanský zákoník (č. 40/1964 Sb.)

Stěžejním a nejdůležitějším pramenem práva upravujícím osobnostní práva je stávající občanský zákoník. Ten již ve svém §1 odst. 2 uvádí, že *„upravuje majetkové vztahy fyzických a právnických osob, majetkové vztahy mezi těmito osobami a státem, jakož i vztahy vyplývající z práva na ochranu osob, pokud tyto občanskoprávní vztahy neupravují jiné zákony”*. Aby bylo vůbec vztah možné posuzovat jako občanskoprávní, kterému se má dostat patřičné ochrany, je nutné, aby nezasahoval do zájmů jiných a též nebyl v rozporu s dobrými mravy.⁷⁴

Konkrétně §11 OZ upravuje dílčí práva u fyzických osob, kterým se přiznává ochrana. Jde o nemajetkové statky jako život, zdraví, občanská čest, lidská důstojnost, soukromí, jméno a projevy osobní povahy. §12 odst. 1 OZ pak říká, v jakých případech, při dispozici jakých předmětů spojených s projevy osobní povahy, je nezbytné žádat svolení fyzické osoby, jíž náleží. V případě zásahu do nemajetkových práv poskytuje §13 OZ způsoby účinné obrany.

Občanský zákoník ale neposkytuje ochranu pouze fyzickým osobám. I právnickým osobám je umožněno domáhat se při neoprávněném zásahu do jejího názvu či dobré pověsti zdržení se takového jednání a žádat přiměřené zadostiučinění.⁷⁵ Vymezení dobré pověsti se nelze dočkat v OZ ani ve znění Ústavy, nicméně judikatura tvrdí, že je *„podnikatele třeba hodnotit podle jeho chování v obchodních vztazích . Pokud tedy tento subjekt neplní své závazky řádně*

⁷³ Viz §185 TZ

⁷⁴ Viz §3 odst. 1 OZ

⁷⁵ Viz §19b OZ

*a včas, popř. pouze výjimečně dostojí svým povinnostem včas, popř. pouze výjimečně, nelze dospět k závěru, že jde o právnickou osobu – podnikatele, která by požívala dobré pověsti*⁷⁶.

Další částí, kdy může docházet ke škodám na zdraví je část šestá OZ, která upravuje odpovědnost za škodu a za bezdůvodné obohacení. Hned §415 jasně říká, že každý by se měl chovat takovým způsobem, aby se škodám tohoto typu vyvaroval a pokud již vzniknou, snažit se o to, jak je co nejučelněji odvrátit (§417 OZ). V případě že se tak nepovede svépomocí učinit, „*má ohrožený právo se domáhat, aby soud uložil provést vhodné a přiměřené opatření k odvrácení hrozící škody*“⁷⁷. Odpovědnost za škodu se vylučuje, pokud dotyčný za jistých okolností „*odvrací přímo hrozící nebezpečí, které sám nevyvolal*“⁷⁸

Další důležitý oddíl představuje v OZ způsob a rozsah škody. Jde především o jednorázové odškodňování v případě bolesti poškozeného a ztížení jeho společenského uplatnění v §444 OZ. Následující paragrafy upravují ztrátu na výdělku při škodě na zdraví (§445 OZ), po dobu pracovní neschopnosti poškozeného (§446 OZ), po skončení pracovní neschopnosti nebo při invaliditě (§447 OZ), při usmrcení (§448 OZ) a škodě na zdraví (§449 OZ), o kterých bude podrobněji zmíněno v kapitole číslo 4.

3.2.2. Autorský zákon (č. 121/2000 Sb.)

Předmětem úpravy autorského zákona jsou práva autora k jeho dílu, kdy je na něm, za jakých okolností dílo zveřejní (§11 AZ) a kdy se těchto práv nemůže autor vzdát, neboť „*jsou nepřevoditelná a smrtí autora zanikají*“⁷⁹. Taktéž v případě že dojde k pouhému zničení předmětu, na kterém je právo zachyceno, právo autorské k dílu nezaniká (§9 AZ).

⁷⁶ KINCL, M. Ochrana dobré pověsti právnické osoby. In Daňová a hospodářská kartotéka, 2003, č. 7, str. 64. Dostupné z: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/ochrana-dobre-povesti-pravnicke-osoby-63963.html>>

⁷⁷ Viz §417 odst.2 OZ

⁷⁸ Viz §418 OZ

⁷⁹ Viz §11 odst. 4 AZ

Druhý díl představují práva související s právem autorským jako třeba právo výkonného umělce k jeho uměleckému výkonu, dalším právo pořizovatele k jím pořízené databázi, posledním kolektivní správa autorských práv.

Autorský zákon v pátém dílu poskytuje ochranu autorovi, „*do jehož práva bylo neoprávněně zasazeno, nebo jehož právu zásah teprve hrozí*“⁸⁰. Autor se v takovém případě může domáhat kromě zákazu ohrožení svého práva také odstranění těchto následků (§40 odst. 1 b-d AZ). Pokud se autor domůže toho, že jeho návrhu bude vyhověno, „*přizná soud na náklady účastníka, který ve sporu neuspěl, uveřejnot rozsudek*“⁸¹

Propojení s trestním zákoníkem tu lze pozorovat v §270 TZ, který trestá porušení autorského díla, práv souvisejících s právem autorským a v §271 TZ kde dochází k padělání a napodobení díla výtvarného umění.

⁸⁰ Viz §40 odst. 1 AZ

⁸¹ Viz §440 odst. 2 AZ

4. Ochrana života a zdraví

4.1. Obecně

Život spolu se zdravím je pokládán za jednu z nejdůležitějších imateriálních hodnot lidského života a dojde-li k jejich porušení, je to podstatný zásah do práva na tělesnou integritu. Za něj musí být nesena odpovědnost.

Ještě do nedávna byla ochrana zabezpečována právem trestním či správním. Přejítí této úpravy do práva občanského však probíhalo postupně, neboť nejdříve upravovalo pouze náhradu škody. Vysvětlením pro to je skutečnost, že po dlouhou dobu nebylo zcela jasné, jakým způsobem lidské tělo vnímat. To definitivně ozřejmil až občanský zákoník, který pokládá „*tělo fyzické osoby za integrální součást jeho osobnosti jako právního subjektu*“⁸². Osobnost člověka je pak tvořena dvěma složkami – morální a tělesnou.

Pokud jde o obecnou úpravu, která představuje účinný prostředek a po zásahu do sféry zdraví a života je schopna poskytnout patřičné zadostiučinění, je tu LZPS, která garantuje, že „*každý má právo na život a že lidský život je hoden ochrany již před narozením*“⁸³, s ní související další článek dává jistotu, že „*nedotknutelnost osoby a jejího soukromí je zaručena omezena může být jen v případech stanovených zákonem*“⁸⁴. Ochrany práv ohledně života a zdraví se týká i čl. 31, podle kterého „*má každý právo na ochranu zdraví*“. Pouze pak jen občané mají právo na bezplatnou zdravotní péči a zdravotní pomůcky podle stanovení zákona a to za předpokladu, že se účastní veřejného pojištění.

Protože další povinnost nastává jak při porušení zákona tak i v důsledku smluvních ujednání, zásah do práv na tělesnou integritu, je obsažen i v několika úmluvách, s nimiž je Česká republika spjata.

Kupříkladu Úmluva o lidských právech a biomedicíně zachycuje ve svém prvním článku povinnost, že „*smluvní strany budou chránit důstojnost a svébytnost všech lidských bytostí a každému bez diskriminace zaručí úctu*

⁸² Viz § 11n OZ

⁸³ Viz čl. 6 odst. 1 LZPS

⁸⁴ Viz čl. 7 odst. 1 LZPS

k integritě jeho bytosti a ostatní práva a základní svobody při aplikaci biologie a medicíny“⁸⁵ Dále dodává, že není přípustné, aby zájem společnosti (obecné blaho) bylo staveno do popředí na úkor práv osoby.⁸⁶

Základním zákonem, který taxativně určuje, na co má poškozený nárok, je občanský zákoník. Ten v rámci svých §444-449a upravuje specifickou kategorii náhrady újmy na zdraví a životě, která se řadí mezi náhradu materiální škody a nemateriální újmy. Takovéto pojetí není ojedinělé, neboť jej zná i velké množství ostatních evropských úprav a mimoto své místo obdrželo už i v ABGB. Nároky typu hrazení nákladů léčby, ztráty na výdělků současném i budoucím, přiměřené bolestné nebo kompenzace za zohydzení překážející životnímu uplatnění poškozeného, ke kterým opravňoval již OZO, získaly v nynější občanskoprávní úpravě jen na širším rozměru.

Přestože §444 odst. 3 zachycuje výčet jednorázových odškodnění, která je možno poskytnout pozůstalým (manželovi, manželce, rodiči, sourozenci) při ztrátě blízké osoby, naneštěstí ale ten plně nedostačuje případnému očekávání při stanovení výše zadostiučinění. Újma na zdraví a životě je v českém prostředí vnímána v rámci tohoto dvousložkového charakteru⁸⁷:

- **majetková (materiální)** – v případě zásahu do integrity člověka se škoda hradí v penězích
 - újma na zdraví** - ztráta na výdělků, náhrada za dobu pracovní neschopnosti, náhrada za dobu po skončení pracovní neschopnosti/při invaliditě, ztráta na důchodu, náklady účelně vynaložené na léčbu
 - újma na životě** - náklady pohřbu, náklady na výživu pozůstalých
- **nemajetková (nemateriální)** – přiměřené zmírnění či zadostiučinění způsobených morálních (ideálních, nemajetkových) újem v osobní sféře poškozeného a jeho blízkých

⁸⁵ Viz vyhlášena pod číslem 96/2001 Sb. (úmluva Rady Evropy přijata dne 4.4. 1997, ratifikována ČR dne 22.6. 2001) čl.1

⁸⁶ Tamtéž čl. 2

⁸⁷ KOBLIHA, Ivan, et al. *Náhrada škody podle občanského a obchodního zákoníku, zákoníku práce, v oblasti průmyslového vlastnictví a podle autorského zákona*. 1. vyd. Praha: Leges, 2012. str. 156

-újma na zdraví - bolestné, náhrada za ztížení společenského uplatnění

-újma na životě - jednorázové paušální odškodnění pozůstalým za újmu způsobenou usmrcením poškozeného

Protože v rámci zdraví a života tu jde o institut nanejvýš aktuální, je nezbytně nutné vyjádřit se k jednotlivým majetkovým a nemajetkovým nárokům o něco podrobněji.

4.2. Náhrada majetkové škody na zdraví

Jedinou možností jakou lze náhradit škodu způsobenou na zdraví, je peněžitá forma. Podle typu škody, se zvolí i způsob vyplácení. Jednorázově to lze u náhrady bolestného, náhrady za ztížené společenské uplatnění či jako náhrada za ztrátu na výdělků po dobu pracovní neschopnosti. V případě náhrady za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti nebo náhrady nákladů na výživu pozůstalých, je povinností vyplácet formou renty.⁸⁸

4.2.1. Náhrada za ztrátu na výdělků

Ztráta na výdělků představuje speciální úpravu škody, která se vnímána jako majetková újma a dá se vyjádřit objektivně penězi, OZ uveřejněna pod §445. Nejde tedy o náhradu skutečné škody ani ušlého zisku.⁸⁹ „Ztráta na výdělků je majetková újma spočívající v tom, že v důsledku pracovní neschopnosti po poškození zdraví přichází poškozený o výdělek, kterého by – nebýt úrazu či jiného poškození zdraví – dosáhl. Pokud poškozený v době úrazu nepracoval, avšak prokazatelně měl do zaměstnání nastoupit a pouze v důsledku poškození zdraví do sjednaného zaměstnání nenastoupil, má právo, aby mu byl nahrazen

⁸⁸ POKORNÝ, Milan; HOCHMAN, Josef. *Odpovědnost za škodu v právu občanském a pracovním*. Praha: Linde, 2008. str. 107

⁸⁹ DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří. *Občanské právo hmotné 2, Závazkové právo*. 5.vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009. str. 431

výdělek, který mu tak ušel.“⁹⁰ Náhrada ale náleží pouze v tom případě, kdy poškozenému nebyla dosud vyplacena dávka z nemocenského nebo důchodového pojištění. V úvahu se ovšem nebere pouze pracovní poměr a s ním spojená mzda nebo plat, neboť za ztrátu na výdělku je potřeba brát i jakoukoli odměnu pocházející z prací mimo pracovní poměr či příjmů z podnikatelské činnosti.⁹¹

Právo na náhradu se přiznává za období počínající od poškození zdraví až do vyléčení, prohlášení práceschopnosti nebo do doby, kdy je zřejmé, že se poškozený v důsledku nemoci do svého zaměstnání již nevrátí.

Podle §446 OZ vzniká nárok na náhradu za dobu pracovní neschopnosti, pokud je pouze dočasná. Předpoklad pro vznik reparabilní újmy je prokázání, že výdělek v zaměstnání byl skutečně snížen⁹². K počátku promlčecí doby dochází ve chvíli, kdy byla vyplacena poslední dávka z nemocenského pojištění.

V druhém případě se může usilovat o náhradu po skončení pracovní neschopnosti §447 OZ nebo při invaliditě podle §447a OZ. Jde o právo zcela nezávislé na předešlém. „*O vztah příčinné souvislosti mezi ztrátou na výdělku po skončení pracovní neschopnosti a poškozením zdraví se jedná tehdy, vznikla-li tato škoda (došlo-li k poklesu nebo plné ztrátě výdělku) následkem poškození zdraví. Škůdce je tedy povinen nahradit jen takovou škodu, která poškozenému vznikla následkem právní skutečnosti, za níž škůdce odpovídá. Skutečnost, že poškozený, který pro následky újmy na zdraví nemůže konat dosavadní práci, nenastoupil po poškození zdraví do jiného zaměstnání odpovídajícího jeho snížené (omezené) pracovní způsobilosti jen pro nedostatek pracovních příležitostí, není způsobena následky poškození zdraví, ale situací na trhu práce. Tím že pro nedostatek vhodných pracovních příležitostí nemá po poškození zdraví žádný příjem, se na účelu poskytování náhrady za ztrátu na výdělku nic nemůže změnit, neboť jinak by poškozenému byla odškodňována újma, k jejíž úhradě náhrada za ztrátu na výdělku nemůže sloužit.*“⁹³ Zde je nutné též posuzovat, co se dělo v mezidobí do doby rozhodnutí soudu, tedy v časovém prostoru od škodní

⁹⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.7.2003, sp. zn. 25 Cdo 1383/2002

⁹¹ KOBLIHA, Ivan, et al. *Náhrada škody podle občanského a obchodního zákoníku, zákoníku práce, v oblasti průmyslového vlastnictví a podle autorského zákona*. 1. vyd. Praha: Leges, 2012. str. 431

⁹² Srov. čl. 10:102 PETL nesouhlasí, má opačný názor, říká, že újma vzniká už jen tím, že byla omezena výdělečná schopnost

⁹³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21.12.2004, sp. zn. 25 Cdo 666/2004, srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 1.12.2000, sp. zn. 21 Cdo 2805/99, publikovaný v Souboru rozhodnutí NS ČR 3/2001 pod č.45

události do ztráty trvalé výdělečné schopnosti. S přihlédnutím k tomu že jsou všechna soudní rozhodnutí pro přiznání náhrady za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti vydávána s klauzulí *rebus sic stantibus*⁹⁴, podstatná změna poměrů většinou na straně poškozeného (změna z částečného invalidního stavu na úplný) ho opravňuje k žádosti, aby byl původně vydaný rozsudek zrušen.⁹⁵

4.2.2. Náhrada za ztrátu na důchodu

Ztráta na důchodu je újmou na zdraví, která se vyměřuje z rozdílu mezi výší důchodu pobíraného a důchodu předpokládaného (z výměry z průměrného měsíčního výdělku zvýšeného o náhradu za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti).

4.2.3. Nhrada nákladů účelně vynaložené na léčbu

V případě že léčení nevyžadovalo žádné náklady poškozeného, nelze náhradu nákladů za léčbu požadovat. Rozsudek Nejvyššího soudu toto tvrzení ještě více konkretizuje. *„Náhrada podle §449 OZ dopadá na výdaje, jež nepokrývá veřejné zdravotní pojištění, nebo na náklady vynaložené na účelné doplňky léčby.“*⁹⁶ Jde tedy o výdaje, které nespádají do standardní péče o pacienta, za které lze pokládat prostředky, které jsou nezbytně nutné, nebo u které jsou vhodné a potřebné pro úspěšný průběh léčení. To se týká například léčebných výloh *stricto sensu* (výdaje za léčebné zákroky) ale i přiřazení ošetřovatelky při bezmocnosti, výdajů na protézy a rehabilitace.⁹⁷

„Toto ustanovení zakládá nárok na náhradu účelně vynaložených nákladů spojených s léčením následků újmy na zdraví způsobené škůdcem, tedy nákladů, jejichž účelem je obnovení zdraví nebo alespoň zlepšení zdravotního stavu

⁹⁴ KOBLIHA, Ivan, et al. *Náhrada škody podle občanského a obchodního zákoníku, zákoníku práce, v oblasti průmyslového vlastnictví a podle autorského zákona*. 1. vyd. Praha: Leges, 2012. str.161

⁹⁵ DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří. *Občanské právo hmotné 2, Závazkové právo*. 5.vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009. str. 433

⁹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.11.2010, sp. zn. 25 Cdo 2365/2008

⁹⁷ POKORNÝ, Milan; HOCHMAN, Josef. *Odpovědnost za škodu v právu občanském a pracovním*. Praha: Linde, 2008 str. 109

*poškozeného, nikoli nákladů, byť byly skutečně vynaloženy, na zajištění prací spojených s chodem jeho domácnosti, které poškozený vzhledem k trvalým následkům poškození zdraví nemůže sám vykonávat.*⁹⁸ Náhradu nákladů nelze pak uplatnit v návaznosti na právo svobodné volby lékaře příslušející zásadně všem občanům ani pro náklady na jízděm pacienta byť spojené s jeho léčením.⁹⁹

4.3. Náhrada majetkové škody na životě

4.3.1. Náklady na výživu pozůstalých

Kritériem nároku pro přiznání tohoto nároku je v první řadě to, zda pozůstalým byla již před smrtí zemřelým dobrovolně poskytována výživa. Druhý případ se týká samého, ovšem za předpokladu stanovení zákonem či smlouvou. Při uplatňování práva jedná každý sám za sebe a podle §448 odst. 1 nemá dotýčný tento nárok, přestože podmínky výše uvedené splnil, pokud mu již jsou vypláceny dávky důchodového zabezpečení z téhož důvodu.

Za pozůstalého se nepokládá pouze rodina zemřelého v právním smyslu. Pozůstalého tedy nelze také podle judikatury připodobňovat k dědici, neboť jím může být i druh zemřelého (R 26/1971). Výše výživy je dána osobními potřebami se zohledněním na věk, zdravotní stav či společenské postavení. Výživné však nesmí přesahovat výši průměrného výdělků zemřelého.¹⁰⁰

4.3.2. Náklady pohřbu

Náklady, které jsou co do svého vymezení povahy demonstrativní, zahrnují především finanční vydání za pohřeb, vyhotovení pomníku, hřbitovní poplatky, cestovní výlohy k příležitosti konání smutečního obřadu, může pozůstalý vymáhat na škůdci za předpokladu, že nebyly nahrazeny již z majetku

⁹⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19.10.2010, sp. zn. 25 Cdo 2456/2008

⁹⁹ KOBLIHA, Ivan, et al. *Náhrada škody podle občanského a obchodního zákoníku, zákoníku práce, v oblasti průmyslového vlastnictví a podle autorského zákona*. 1. vyd. Praha: Leges, 2012. str.163

¹⁰⁰ Tamtéž str. 164

zemřelého, nebo na základě jednorázového příspěvku státní sociální podpory (pohřebné). Důležitým kritériem je zde přiměřenost hrazení, neboť se například předpokládá, že místo hrobu zůstane do budoucna pouze v majetku pozůstalého. S ohledem na princip spravedlivé náhrady škody nelze však podle usnesení Krajského soudu Ústí nad Labem¹⁰¹ škůdce povinnosti zprostit zcela.

4.4. Náhrada nemajetkové újmy při škodě na zdraví

4.4.1. Bolestné

Tato náhrada za vytrpěné bolesti (*pretium doloris*) se přiznává tomu, kdo v důsledku nějaké nepříznivé situace (zásahem do jeho tělesné a duševní integrity) utrpěl nemajetkovou újmu ve formě tělesného a duševního utrpení. Míra ve které bylo zasazeno, se nahrazuje bodovým ohodnocením, které stanovuje ministerská vyhláška.¹⁰² Podle něj se zjišťuje, jaká je závažnost škody na zdraví, předpokládá se její vývoj a průběh léčení. Podle toho jsou přiřazeny příslušné body. Pokud je bolest stabilizovaná, při odškodnění bolesti lze rozhodovat podle vyhotoveného lékařského posudku.

4.4.2. Náhrada za ztížení společenského uplatnění

Právo náhrady škody za ztížené společenské uplatnění je ryze osobní právo poškozeného. To znamená, že není předmětem dědictví a smrtí zaniká. Vůči tomu je však zaujímán nesmířlivý postoj, protože v případě náhrady nemajetkové újmy je tomu naopak. I v případě smrti povinného tato povinnost přechází na dědice.

Jestliže došlo ke škodě na zdraví a následky stále trvají, jsou nevratné a představují tak ztížení situace ve společnosti, rodinném, kulturním či aktivním sportovním životě člověka, vzniká nárok na odškodnění za omezení nebo zánik

¹⁰¹ Usnesení Krajského soudu Ústí nad Labem z 11.8. 1970 sp. zn. 6 Co 305/1970

¹⁰² Vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztíženém společenském uplatnění (bude zrušena zák. č. 89/2012 Sb.)

společenského uplatnění. Opět se vyhotovuje lékařský posudek a na základě něj se přiřazuje počet bodů.¹⁰³ Co je také přípustné, i když dnes se tomu děje pouze ve výjimečných případech, je zvýšení částky odškodnění soudem a to u závažných škod na zdraví s celoživotními nepříznivými následky. Důležitou připomínkou je, že do budoucna by o těchto případech měl podle nové občanskoprávní koncepce rozhodovat soud již v celém rozsahu.

4.5. Náhrada nemajetkové újmy při škodě na životě

Pro případ ztráty blízké osoby je pozůstalým přiznána nemajetková újma způsobená usmrcením poškozeného, která má podobu paušálního odškodnění¹⁰⁴:

- každý rodič při ztrátě dosud nenarozeného počatého dítěte = 85000 Kč
- každý sourozenec zesnulého = 175000 Kč
- manžel a manželka = 240000 Kč
- každé dítě = 240000 Kč
- každý rodič = 240000 Kč
- každá další blízká osoba žijící ve společné domácnosti s usmrceným v době vzniku události, která byla příčinou škody na zdraví s následkem jeho smrti = 240000 Kč

Uvedené částky nevyjadřují cenu lidského života, ale jsou odškodněním sui generis. Z praxe soudů vyšlo najevo, že by se nemělo jednat o neměnné odškodnění už jen kvůli tomu, že moderační právo soudů podle §420 OZ¹⁰⁵ by mělo být vždy možno uplatnit.

¹⁰³ Tamtéž §7 odst. 2 (výše jednoho bodu je 120 Kč)

¹⁰⁴ Viz §444 odst.3 OZ

¹⁰⁵ Viz „Z důvodu zvláštního zřetele hodných soud náhradu škody přiměřeně sníží. Vezme přitom zřetel zejména k tomu, jak ke škodě došlo, jakož i k osobním a majetkovým poměrům fyzické osoby, která ji způsobila; přihlédne přitom také k poměrům fyzické osoby, která byla poškozena. Snížení nelze provést, jde-li o škodu způsobenou úmyslně.“

5. Ochrana občanské cti, lidské důstojnosti, soukromí, jména a projevů osobní povahy

5.1. Obecně (hmotné a procesní právo)

V rámci ochrany osobnosti fyzické osoby se občanské právo věnuje především úpravě proti zásahu do práva na tělesnou integritu člověka, za kterou pokládá právo na čest a důstojnost, právo na soukromí, jméno a slovní projevy osobní povahy.

5.1.1. Právo na čest a důstojnost

Ještě do konce první poloviny 20. století nebylo právo na čest a lidskou důstojnost zakotveno v rámci občanskoprávní úpravy. To změnil až OZO, který nově zachytil možnost požadovat náhradu za nemajetkovou újmu při utrpění na cti. § 1330 ve svém znění konstatuje, že *„byla-li někomu urážkou na cti způsobena skutečná škoda, nebo ušel-li mu tím zisk, jest oprávněn žádati za náhradu. To platí také, rozšiřuje-li někdo skutečnosti, jež ohrožují úvěr, výdělek nebo budoucnost někoho jiného, a věděl-li nebo musel-li vědět o jejich nepravdivosti. V tomto případě lze žádati také za odvolání a jeho uveřejnění. Za sdělení nevěřejně pronesené, jehož nepravdivost sdělující nezná, neručí, měl-li na něm on nebo příjemce sdělení oprávněný zájem“¹⁰⁶.*

V dnešní době zaujímá právo na čest a důstojnost oprávněné místo nejen v rámci OZ ale též samozřejmě v Listině (čl. 10 odst.1) a Evropské ústavě (část II., hlava I., čl. II-6), kde se praví, že lidská důstojnost je nedotknutelná, musí být respektována a chráněna.

Čest je člověku přiznávána již okamžikem početí. Nelze však říci, že co do intenzity by byla po celý lidský život neměnná.

K možnostem, jak lze porušit právo na čest, patří slovo, písmo ale též i jednání mlčky pomocí různých gest. Jednání též nemusí být pouze zaviněné.

¹⁰⁶ §1330 OZO

Negativního zásahu se může dopustit i ten, který jednal v dobré víře. Porušení práva na čest lze zpravidla dosáhnout v případě, kdy se vyřkne nepravda, ovšem je možné i v případě, kdy se uvede ve známost skutečnost pravdivá avšak například špatně načasovaná.

5.1.2. Právo na osobní soukromí

V obecném slova smyslu se soukromím rozumí jakási osobní sféra člověka. Na fyzické osobě samotné je pak rozhodnutí, koho do tohoto svého prostoru pustit.

Tzv. osobní soukromí se však chce dát najevo, že jde o jednu ze stránek lidské osobnosti, resp. integrity člověka, která může být ohrožena nebo porušena. Rozeznává se primární předmět, který představuje lidské chování k nějaké věci tedy sekundárnímu předmětu. Jde však o to, že je to chování neveřejné.

Charakteristické znaky práva na soukromí:¹⁰⁷

- **nemajetkový charakter** – nepřisvojuje se zde žádná hodnota
- **absolutní povaha** – působí vůči všem (erga omnes) a není žádné výjimky
- **zájem člověka na nezveřejnění** – skutečnosti se zde nestávají veřejnými

Soukromím se nerozumí pouze lidská intimní sféra, do které není radno vstupovat, ale i hmotné předměty a statky patřící osobě. Dá se říci, že celkový obsah práva na soukromí je¹⁰⁸:

- nedotknutelnost osoby
- nedotknutelnost obydlí
- svoboda myšlení (svědomí a přesvědčení)
- respektování rodinného života
- právo na utajení osobních projevů
- povinnost mlčenlivosti o soukromých věcech (profesní tajemství)

¹⁰⁷ PLECITÝ, Vladimír. *Problematika ochrany osob a majetku z pohledu soukromého a veřejného práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. str. 13

¹⁰⁸ Tamtéž str. 23-26

Základním zákonem práva na soukromí je Listina, kdy se zabezpečuje „právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života“¹⁰⁹ V občanském zákoníku se s právem na soukromí jako takovým setkat přímo nelze, ale §13 OZ říká, že pokud by do osobnostního práva (potažmo do práva na soukromí) bylo zasaženo, je možné se domáhat náhrady nemajetkové újmy v penězích.

Podrobnější a přesnější úpravou práva na soukromí však disponuje zákon o ochraně osobních údajů¹¹⁰, podle něhož se řídí úprava práv a povinností při zpracování osobních údajů a předávání osobních údajů do jiných států.¹¹¹ Právo na soukromí je možné hledat i v dalších speciálních zákonech, mezi něž patří tiskový zákon, zákoník práce či trestní zákoník.

5.1.3. Právo na jméno

Jednu z prvních úprav ohledně ochrany práva na jméno bylo možné najít již v OZO z roku 1811, který říkal, že „*upírá-li se někomu právo, aby užíval svého jména, nebo je-li poškozen neoprávněným užíváním jeho jména (krycího jména), může žalovati, aby toho bylo zanecháno, a je-li tu zavinění, aby byla škoda nahrazena*“¹¹². Zatímco ostatní osobnostní práva byla v další občanskoprávní úpravě zcela potlačena, právo na ochranu jména občana¹¹³ bylo vzácně uvedeno i v zákoně č. 141/1950 Sb., přijatém v rámci právníkové dvouletky, který ovšem kvůli své kusosti a nedostatečnosti v zachycení potřebné právní ochrany fyzických a právnických osob byl zanedlouho nahrazen dnes stále ještě účinným zákoníkem občanským. §22 regulující ochranu jména zůstal přesto v platnosti až do konce roku 1991.

Nutno podotknout, že ani v zákoně č. 40/1964 Sb. se ochrana jména nepokládala za právo osobnostní nýbrž vlastnické. Protože tvoří součást fyzické

¹⁰⁹ Viz čl. 10 odst. 2 Listiny

¹¹⁰ Zákon č. 101/2000 Sb, o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

¹¹¹ PLECITÝ, Vladimír. *Problematika ochrany osob a majetku z pohledu soukromého a veřejného práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. str. 15

¹¹² viz § 43 OZO

¹¹³ Taktéž spolu s právem na ochranu názvu právnické osoby

osoby a je s ní spjata, pokládá se za její individualizační znak. Dnes se v občanském zákoníku nachází pod §11a to ještě spolu s několika dalšími osobnostními právy. Se jménem souvisí také výlučné dispoziční právo osoby, která jej nosí, to znamená, že jej může používat v jakýchkoli situacích, při sebe prezentaci atd. Za vyloženě protiprávní jednání se pokládá propůjčení jména a jeho neoprávněné používání jakoukoli jinou osobou.

Do této ochrany lze zahrnout jméno a příjmení, popř. část jména v podobě počátečních písmen či zdvojené jméno křestní i příjmení (§11n OZ). Pod ochranu autorského zákona¹¹⁴ spadá však i pseudonym.

Jak se už v kapitole 1.1.2. napovídá, náprava nemajetkové újmy v sobě skýtá hned několik spolu souvisejících opatření, která je nutné zabezpečit.

Než připustit aby došlo ke vzniku nemajetkové újmy, je důležité nežádoucím jevům předcházet. V případě že se tak ale nepodaří a k nějakému podstatného zásahu do osobnosti fyzické osoby přece jen dojde, je nutné se účinným způsobem bránit a jak už sám občanský zákoník¹¹⁵ uvádí, v první řadě se usiluje o upuštění od konkrétních neoprávněných zásahů do práva na ochranu osobnosti, ale jen za předpokladu že stále trvají, dále aby již způsobené negativní následky takovýchto zásahů byly úspěšně odstraněny a aby zasažené právo bylo buď reparováno nebo kompenzováno přiměřeným zadostiučiněním. Kromě toho je však i do budoucna žádoucí všem dalším případně opakujícím se nebezpečím zabránit.¹¹⁶ Jako nástroj k dosažení těchto nároků poslouží žaloba na ochranu osobnosti, kterou lze použít ve svých třech typických formách, mezi které patří žaloba zdržovací (*actio negatoria*), žaloba odstraňovací, restituční a jako třetí žaloba satisfakční.

Řízení se ve všech případech zahajuje na návrh oprávněné osoby. Není zde žádná výjimka, která by opravňovala učinit tak z úřední povinnosti. Aktivní legitimaci¹¹⁷ v občanskoprávním řízení k podání žaloby na ochranu osobnosti má

¹¹⁴ Zák č. 35/1965 Sb., ve znění pozdějších předpisů §8, §39

¹¹⁵ Viz §13 OZ

¹¹⁶ Srov. též HAJN, P. *Jak postihnout nekalé jednání vůči soutěžitelům a spotřebitelům*. II. část. Obchodněprávní revue, 2009, č. 12, str. 333 a násl.

¹¹⁷ WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní : vysokoškolská učebnice : doplněné o předpisy evropského práva*. Linde Praha a. s., 2011. str. 137

pouze fyzická osoba, která je dotčena na svých právech. Je tomu tak vždy, když jí svědčí právo, jehož ochrany se domáhá. Legitimací disponuje až do té doby, než je v řízení vznesena námitka jejího nedostatku. Podmínkou každé fyzické osoby je však způsobilost k právním úkonům¹¹⁸. V případě nezletilých či duševně postižených osob je tak oprávněn jejich zákonný zástupce (§20, 21, 22 OSŘ). V rámci úvahy de lege ferenda se tu naskýtá možnost pro případ, kdy zákonný zástupce žalobu opomene nebo odmítne vydat. V závislosti na principu ochrany slabší strany tak učiní veřejný úřad. Nový občanský zákoník ve svém návrhu zakotvil i možnost právnických osob domáhat se ochrany osobnosti v zastoupení za osobu fyzickou pouze s jejím souhlasem, jejím jménem a za předpokladu, že má neoprávněný zásah do její integrity nějakou spojitost s jejím působením v PO.

Podle stávajícího OZ se v případě smrti fyzické osoby právo na ochranu její osobnosti přiznává manželovi, partnerovi, dětem či rodičům. S ohledem na §256 odst.1 OSŘ a §15 OZ jim však není umožněno vést výkon rozhodnutí ve věci. Dlužno dodat, že osoby podle §15 OZ nelze pokládat za sukcesory. Nevzniká sice nárok na přiměřené zadostiučinění peněžité, pouze na morální. Uplatňovat práva z ochrany lze pouze v tomto uvedeném pořadí osob. V případě že odmítne např. dítě, nárok nemá ani rodič.

Povinné náležitosti obsažené v návrhu na zahájení řízení jsou dány §79 odst.1 OSŘ, kde kromě běžných iniciálů je třeba jasně vymežit, čeho se chce navrhovatel domoci. K tomu má napomoci vyličení rozhodujících skutečností spolu s řádně označenými důkazy. Kromě tohoto se poškozený v rámci podání návrhu žaloby stává jakýmsi posuzovatelem vlastní věci, neboť se má vyjádřit, v jaké výši žádá peněžitého zadostiučinění. To není vždy jednoduché, neboť jemu samotnému nemusí být vždy známy všechny okolnosti, podle kterých by žádost posuzoval soud. Leckdy se tak může stát, že poškozený svůj návrh nepřiměřeně nadhodnotí. Je to pochopitelné, protože se řídí (a nic jiného mu nezbyvá) pouze podle svých subjektivních pocitů, ovšem jeho očekávání jsou často zmařena, neboť soud nakonec převážně vždy rozhodne o částce viditelně nižší.

¹¹⁸ Viz §15 OZ

5.2. Zdržovací žaloba

Žaloba která má docílit upuštění od neoprávněných zásahů. Jestliže stále trvá a vyvolává obavu, že bude pokračovat i nadále, je to prostor pro uplatnění žaloby negatorní. Splňuje prevenční povinnost, neboť je orientována na budoucí jednání.¹¹⁹ Aktivně legitimovaná osoba musí v žalobním návrhu přesně popsat, čeho se domáhá, v čem neoprávněný zásah spočívá a čeho se má škůdce zdržet. Pasivně legitimován je zde ten, kdo zásah způsobí. U soudního výroku též nestačí pouze obecně konstatování o zdržení se, ale je nutné vymezit konkrétně, o čem soud rozhodl.

Lhůty zde nejsou stanoveny, neboť §161 odst.2 OSŘ říká, že až v případě že nastane právní moc, rozsudek se stane vykonatelným.

Povinností původce zásahu je tedy něčeho se zdržet.

5.3. Odstraňovací žaloba

V případě že stále trvají následky neoprávněného zásahu, použije se této žaloby. Oprávnění k podání existuje pouze po tu dobu, kdy následky stále trvají a nebyly zatím odstraněny. Stejně jako u žaloby negatorní, je nutné v návrhu žaloby označit vše konkrétně, aby bylo možné o žalobě vůbec rozhodnout.

Co se týká lhůty, platí, že pokud soud podle §160 odst. 1 OSŘ nestanoví lhůtu delší, platí ona třídní. Která se počítá od začátku právní moci.

Povinností toho kdo zásah způsobil, je něco konat.

5.4. Satisfakční žaloba

Satisfakční žalobou se lze domoci přiměřeného zadostiučinění. Použít se dá pouze v případě, kdy nemajetková újma již způsobená byla. Podmínka zde je

¹¹⁹ FIALA, Josef; Kindl, Milan a kol. *Občanské právo hmotné*. 2. upravené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. str.249

taková, že o předmětné zadostiučinění má být požádáno v žalobním návrhu. V opačném případě pokud požadavek chybí, není možné o něm jednat.

Satisfakce spočívá v náhradě pouze morálního charakteru (veřejná omluva). Pokud ovšem ta nedokáže vzhledem okolnostem újmu přiměřeně vykompenzovat, zůstává na úvaze soudu, k jaké relutární náhradě se svým rozhodnutím přikloní. V takovém případě, jestliže se snaží brát v úvahu skutečnou intenzitu a míru zavinění, se pokládá takovýto zásah do práva na ochranu osobnosti za civilní delikt a přiměřené zadostiučinění za civilněprávní sankci.

V rámci hodnocení důkazů a vyjádření přiměřeného zadostiučinění platí, že *„lze-li výši nároků zjistit jen s nepoměrnými obtížemi nebo nelze-li ji zjistit vůbec, určí ji soud podle své úvahy“*¹²⁰. Aby však nebývala rozhodnutí u podobných případů zcela odlišná, judikatura soudů by se měla tvořit na základě společných a obecných kritérií při určení způsobu vyměření výše rozumného zadostiučinění. Pak tedy platí, že *„základním a určujícím hlediskem pro stanovení uvedených měřítek musí být hledisko závažnosti a intenzity zásahu do práv náležejících do tzv. intimní sféry soukromého života jednotlivce, dotýkající se samé podstaty lidství a lidské důstojnosti, který je s ohledem na její význam nezbytné vnímat jako zásah nejcitlivější a nejzávažnější, bez ohledu na skutečnost, zda se jedná o jednotlivce veřejně činného, známého či nikoliv“*.¹²¹ Protože jakékoli osobnostní právo lze prohlásit za nenahraditelné a tedy i ve své podstatě nevyčíslitelné penězi, pokládá se protiprávní zásah do jeho sféry za podstatně vážný. V porovnání s „běžnými“ ústavními právy (např. politickými) platí za jim nadřazená.

¹²⁰ §136, Zákon č. 162/1973, občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

¹²¹ Ústavní soud České republiky. *Satisfakční a preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy vzniklé porušením osobnostních práv*. Soudní rozhledy. Praha: C. H. Beck. roč. 2012, č. 5. str. 169

5.4.1. Test přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu

Arbitrážní odvaha soudcovská se váže na použití několika základních metod zahrnutých v rámci testu přiměřenosti zadostiučinění za nemajetkovou újmu¹²², které dopomohou k co nejpřesnějšímu prozkoumání věci. Pro představu jde například o metodu výkladu mezinárodních smluv nebo právních předpisů nebo metody vedoucí ke zjištění přiměřenosti zadostiučinění za nemajetkovou újmu vyvozené z právního řádu resp.:

- metoda uznání skutkových tvrzení
- metoda popisná a rozřídovací
- logické metody odvození a rozboru
- metoda hodnocení významu
- metoda hodnocení přiměřenosti – co se týká obsahu a rozsahu, též oběti i pachatele
- metoda intuitivně hodnotového rozboru včetně situačního vcítění
- metoda objektivní způsobilosti pocit'ování nemajetkové újmy
- metoda bodového ohodnocení újmy¹²³

Soud není v podstatě nijak výrazně omezen ve stanovení výše částky. Jediná kritéria zachycuje §13 odst.3 OZ, kdy záleží na okolnostech zásahu osoby, která jej způsobila, ale při vzniku negativních důsledků se přihlíží i ke skutečnosti, zda zde nesehrálo svoji roli i nžádoucí konání či vědomé nekonání osoby, která je poškozenou.¹²⁴

¹²²TELEC, Ivo. *Test přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu*. Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví. Praha: C. H. Beck. roč. 2010, č. 4. str. 144

¹²³Tamtéž

¹²⁴NERADOVÁ, Věra. *Uplatnění nároku na ochranu osobnosti s požadavkem náhrady nemateriální újmy v penězích*. Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví. Praha: C. H. Beck. roč. 2011, č. 5.

6. Charakteristika ochrany proti působení nemajetkové újmy v novém občanském zákoníku

Z textu nového občanského zákoníku z. č. 89/2012 Sb. (dále jen „NOZ“), jenž je již nyní v platnosti a 1.1.2014 má vejít i v účinnost, je patrné, už díky jeho rozsahu složeného z více jak 3000 paragrafů, že kromě rozdílného chápání některých právních konstrukcí byl zde vymezen prostor pro zakotvení úprav institutů i zcela nových.

Z hlediska předmětu této práce bude nutné zmínit se především o tom, že už na základní vymezení náhrady materiální škody se nahlíží poněkud odlišně, než jak tomu je v dosud účinném zákoně č. 40/1964 Sb. Ještě větších novinek se lze dočkat u újmy nemateriální.

6.1. Institut náhrady škody

Hlavní záměr pro rekonstrukci soukromého práva respektive důležitý úkol nového občanského zákoníku byl spatřován především v nutném ucelení roztržitých úprav jednotlivých institutů, posílení práv občanů nebo zlepšení ochrany slabších.

Velké změny jsou patrné právě v důsledku sjednocení dnešního dualismu občanskoprávní a obchodněprávní úpravy v rámci některých vztahů. Tvrdí se, že zatímco nynější rozlišování odpovědnostních vztahů je v občanském právu a obchodním právu (objektivní a subjektivní povaha) příliš komplikované, je nutné nově vše zjednodušit.

NOZ mění koncepci jednotného civilního deliktu v §420 OZ v pojetí náhrady škody a nově zakotvuje prvně mimosmluvní (extrakontraktální) povinnost k náhradě škody v § 2910, kdy v případě porušení zákonné povinnosti *“škůdce který vlastním zaviněním poruší povinnost stanovenou zákonem a zasáhne tak do absolutního práva poškozeného, nahradí poškozenému, co tím způsobil“*. Též *„povinnost k náhradě vznikne i škůdci, který zasáhne do jiného práva*

*poškozeného zaviněným porušením zákonné povinnosti stanovené na ochranu takového práva*¹²⁵. V druhém případě pak jestliže dochází k porušení smluvní (kontraktální) povinnosti, je aplikován §2913, kdy platí, že *„poruší-li strana povinnost ze smlouvy, nahradí škodu z toho vzniklou druhé straně nebo i osobě, jejímuž zájmu mělo splnění ujednané povinnosti zjevně sloužit“*. Na druhou stranu pak *„povinnosti k náhradě se škůdce zproští, prokáže-li, že mu ve splnění povinnosti ze smlouvy dočasně nebo trvale zabránila mimořádná nepředvídatelná a nepřekonatelná překážka vzniklá nezávisle na jeho vůli. Překážka vzniklá ze škůdcových osobních poměrů nebo vzniklá až v době, kdy byl škůdce s plněním smlouvené povinnosti v prodlení, ani překážka, kterou byl škůdce podle smlouvy povinen překonat, ho však povinnosti k náhradě nezproští“*.

V porovnání s dnešní úpravou kdy se objektivní odpovědnost za škodu (v občanském právu)¹²⁶ objevuje jen u několika málo případů (odpovědnosti za škodu způsobenou provozem dopravních prostředků¹²⁷, odpovědnosti za škodu způsobenou provozem zvláště nebezpečným¹²⁸ nebo odpovědnosti za škodu způsobenou na vnesených nebo odložených věcech¹²⁹), NOZ toto spektrum rozšířil právě i na § 2913, s kterým podmínka zavinění též nesouvisí, neboť zde platí objektivní odpovědnost škůdce. V opačném případě u mimosmluvní odpovědnosti se nic nemění a platí zde stále podmínka odpovědnosti subjektivní.

6.2. Nemateriální újma a její náhrada

Náš občanský zákoník jasně vymezuje, kdy se hradí škoda a kdy ušlý zisk. V případě náhrady nemajetkové újmy tu ale výslovné stanovení chybí. Pokud se vezme v úvahu náhrada škody na zdraví, lze ze zákona jasně vyčíst, jakého postupu se zvolí. Ani zde sice nejde čistě jen o zásah do nemajetkové sféry, nicméně občanský zákoník v §444 říká, že Ministerstvo zdravotnictví je po dohodě s Ministerstvem práce a sociálních věcí povinno vyhláškou stanovit

¹²⁵ Viz §2910 NOZ

¹²⁶ naproti obchodnímu právu, kdy je objektivní odpovědnost frekventovanější

¹²⁷ Viz § 427 OZ

¹²⁸ Viz § 432 OZ

¹²⁹ Viz § 433 OZ

výši, kam až je možné poskytnout náhradu za bolest a za ztížení společenského uplatnění. Tentýž paragraf pak ve svém třetím odstavci relativně nově (nabytí účinnosti 1.5. 2004) uvádí paušální částky pro několik případů škody usmrcením, kdy pozůstalí mají nárok na jednorázové odškodnění. Nemá smysl diskutovat o tom, zda výše částek jako odškodnění za tak vzácnou lidskou hodnotu je dostačující, neboť už jen v porovnání s jinými evropskými státy je hranice odškodnění za obdobné případy skutečně viditelně podceněna. Kromě toho se žádným způsobem nezohledňují konkrétní okolnosti související s případem. Pro odstranění těchto nedostatků se NOZ vypořádá tím způsobem, že od paušálního vymezení odškodnění upustí a jediné kritérium zde pak bude vyjádřeno v rovině obecné resp. že náhrada musí plně vyvažovat životní útrapy poškozeného. Rozhodování o jednotlivých případech bude tedy pouze v kompetenci soudů. Úkolem Nejvyššího soudu pak bude tuto tuto judikaturu sjednocovat.

Změny s sebou nepřináší ale pouze výhody. V důsledku nárůstu nově posuzovaných kauz, zde totiž existují důvodné obavy spojené s protahováním řízení. To se dá sice předpokládat, ale pokud takovýto způsob rozhodování bude převažovat svojí efektivitou a nebude docházet k situacím, kdy se “každému měří v obdobných případech rozdílně”, pak bude možné znění nové úpravy kvitovat.

Co se týká právního zakotvení nemajetkové újmy v NOZ, lze si všimnout, že se poněkud rozchází s materialismem nynější úpravy. Zachovává sice koncepci stávající, tzn. že se i nadále bere v úvahu jen ta nemajetková újma, která je výslovně stanovena zákonem, avšak změna nastává v podmínkách posuzování, kdy již byla překročena hranice pro to, aby nastala imateriální újma. Jestliže se nyní pokládá za nezbytný tzv. podstatný zásah do osobnostního práva, nové znění vyžaduje pouze skutečnost, aby právo bylo narušeno. To reflektuje posílení preventivně-sankční funkce, kdy povinnost hradit nemajetkovou újmu nastává vždy tehdy, kdy protiprávním činem škůdce dojde ke způsobení újmy v důsledku porušení důležité právní povinnosti z hrubé nedbalosti, úmyslné touhy nebo zvláště zavrženíhodné pohnutky ničit¹³⁰. Nově se připouští, že pokud jsou v takovém případě zasaženy i sekundární oběti (např. příbuzní nebo každý takový kdo

¹³⁰ Viz §2971 NOZ

“způsobenou újmu důvodně pociťuje jako osobní neštěstí, které nelze jinak odčinit”¹³¹), mají i oni nárok na náhradu škůdcem. Za příklad lze uvést situaci, kdy manžel utrpěl těžký šok a zhroutil se mu dosavadní život, když se dozvěděl, že se jeho manželka stala obětí dopravní nehody a v jejím důsledku upadla do kómatu. Tehdy měl on nárok na náhradu imateriální újmy a to i v tom případě jestliže se manželka v dohledné době z bezvědomí probudila bez viditelných následků.

Pokud jde o formu zadostiučinění, pro jejíž úpravu není v občanském zákoníku vytyčeno místo, §2951 NOZ ve svém druhém odstavci opravňuje plnit pomocí peněz, jestliže jiný způsob účinné odčinění způsobené újmy odčinit nedokáže. Při stanovení výše a způsobu přiměřeného zadostiučinění je nutné brát v potaz i okolnosti zvláštního zřetele hodné, které zahrnují *“úmyslné způsobení újmy, zvláště pak způsobení újmy s použitím lsti, pohrůžky, zneužitím závislosti poškozeného na škůdci, násobením účinku zásahu jeho uváděním ve veřejnou známost, nebo v důsledku diskriminace poškozeného se zřetelem na jeho pohlaví, zdravotní stav, etnický původ, víru nebo i jiné obdobně závažné důvody”*¹³².

6.2.1. Cena zvláštní oblíby

Neopomenutelnou změnu představuje rozšíření ochrany poškozených, kdy do hry vstupuje například nový institut ceny zvláštní oblíby (*pretium affectionis*). Veliký význam tu má pro odškodňování zvláštní citový vztah člověka k věci, jejíž skutečná hodnota může být minimální. Zatímco dnes by se poškozený domohl pouze náhrady škody ve výši výrobní nebo kupní ceny, z pohledu *de lege ferenda*, by mělo být v budoucnu možné dosáhnout v případě emoční ztráty pomocí soudního rozhodnutí přiměřené satisfakce. Zdánlivě ne příliš jednoznačný výklad práva nastane v situaci, kdy dojde k usmrcení zvířete ve smyslu “mého mazlíčka”. Pravdou je, že v NOZ se na domácí zvíře nově nepohlíží jako na věc. Ve skutečnosti jde o samostatnou právní kategorii a podle §494 NOZ *“má živé*

¹³¹ Viz §2971 NOZ

¹³² Viz §2957 NOZ

zvíře zvláštní význam a hodnotu již jako smysly nadaný živý tvor. Živé zvíře není věcí a ustanovení o věcech se na živé zvíře použijí obdobně jak v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze". A skutečně, pokud takováto právní dispozice (koupě, prodej) není v rozporu s povahou živého tvora mající smysly, v takovém případě přebírá zvíře zpět povahu věci (konkr. věci movité). Toto je nutné uvědomit si pro stanovení ceny zvláštní oblíbenosti. Ta lze vyčíslit jen u věci a vzhledem k výše uvedenému I zvíře tuto podmínku splňuje také s přispěním tvrzení, že pokud je zvíře mrtvé, věcí je nepopíratelně. Ostatně i zákon toto potvrzuje, když říká, že *"poškodil-li škůdce věc ze svévolí nebo škodolibosti, nahradí poškozenému cenu zvláštní oblíbenosti"*¹³³. V druhém případě pak *"se při určení výše škody na věci vychází z její obvyklé ceny v době poškození a zohlední se, co poškozený musí k obnovení nebo nahrazení funkce věci účelně vynaložit"*¹³⁴. I v případě stanovení výše škody při usmrcení zvířete se přihlíží nejen k pořizovací ceně ale též vynaloženým nákladům za očkování a jiné důležité výdaje.

¹³³ Viz §2969 odst.2 NOZ

¹³⁴ Viz §2969 odst.1 NOZ

7. Závěr

Není to tak dávno, co jsme se z novin mohli dočíst o justičním omylu, kdy byl na začátku devadesátých let neprávem odsouzen muž za znásilnění dívky. V procesu mu nyní byla k předešlému odškodnění za stravení ve vazbě a ve výkonu trestu odnětí svobody, které mu bylo již vyplaceno dříve, přiznána též i náhrada za nemajetkovou újmu ve výši 4,88 milionu korun. Částka kterou muž žádal v rámci náhrady škody a jako náhradu za nemajetkovou újmu byla ale mnohonásobně vyšší, proto se dále rozhodl domoci i zbytku požadované náhrady vzhledem k trvajícím stigmatu sexuálního delikventa, psychické újmě, ztížení v získávání práce a rodinných vztazích. Jeho advokát podotkl, že nároky jsou oprávněné a to mimojiné i s přihlédnutím ke skutečnosti, že v obdobných případech odškodňování mají umělci a politici mnohem větší šanci úspěch.¹³⁵

Tento příklad z poslední doby nám jasně demonstuje stávající situaci na poli odškodňování. Přestože na začátku minulého roku vydal Nejvyšší soud pro případ takovýchto justičních omylů sjednocující stanovisko¹³⁶, ve kterém uvádí, že za každý den nezákonné vazby náleží poškozenému 500-1500 Kč a rozhodnutí v rámci výše zmíněné kauzy mu podléhá, nemohu se ubránit pocitu, že kompenzace v této výši je zkrátka nedostačující. Samozřejmě, soud přihlíží kromě délky vazby i k míře narušení soukromí člověka a tím má při svém rozhodování možnost určit k vyplacení částku až vyšší hranice, pokud ale vezmeme v potaz individualitu člověka ve smyslu odlišnosti životních potřeb, negativních důsledků fyzických i duševních, je to stále málo. Za zcela ospravedlnitelný by pak neměl být ani argument, že inspirace Nejvyššího soudu pochází z rozhodování Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku a rozmezí částek tkví ve výši životní úrovně v České republice.

Jako pozitivní na této regulaci však hodnotím stanovení jednotného pravidla pro určení výše odškodnění a možnost žádat vedle peněžitého

¹³⁵ *Muž neprávem odsouzený za znásilnění dostane 4,88 milionu* (viz Jan Šafránek odsouzený v roce 1993, advokát JUDr. Petr Kočí, Obvodní soud pro Prahu 2 rozhodl v justičním omylu). [online] [prf.2013-3-22] Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/justicni-omyl-jan-safranek-d0w-/krimi.aspx ?c=A13_0204_151315_krimi_hro>

¹³⁶ Úkol Nejvyššího soudu pro sjednocování judikatury, přispívá k jednotnému výkladu práva

zadostiučinění i to nepeněžitě ve formě omluvy, které má též v určitých případech a pro někoho podstatný význam.

Jako příklad též z poslední doby, kde můžeme pozorovat spojení nároku na náhradu jak škody materiální tak újmy nemateriální, nám poslouží loňské problémy spojené s nefunkčností Centrálního registru vozidel¹³⁷. Rozdíl spočívá v tom, že zatímco u ušlého zisku nebo i nákladů spojených s marnou cestou na úřad je nutné dovodit příčinnou souvislost se škodou způsobenou nečinností registru vozidel, u nároku na satisfakci v případě vzniklého stresu či dlouhodobé nejistoty je úkolem orgánu státu tvrzení o nemajetkové újmě vyvrátit, neboť toto je ten případ, kdy důkazní břemeno leží na žalovaném. Přesto ale i zde je nutné si přiznat, že psychická útrapa způsobená zbytečným pokusem by měla být prokazatelná. Myslím si, že ale právě toto učinit je vždy až tak jednoduché.

Závěrem bych se zmínila pouze o několika málo postřezích, které jsem získala při psaní práce. Neochvějně lze jistě poznamenat, že český právní řád zajišťuje fyzickým osobám víceméně dostačující ochranu při zásahu do jejich osobnostních práv. Je zřejmé, že jakýsi úplný soupis lidských hodnot a jim náležející úpravy vytvořit možné není, neboť by se jeho obsah stále měnil v závislosti na čase a společenských okolnostech, ale již tím, že základní práva vytyčena jsou, je možné bezesporu tvrdit, že náš systém je způsobilý vyrovnat se osobnostněprávním úpravám jiných vyspělých evropských států. Jak je, doufám, také trochu díky práci patrné, existuje v rámci této problematiky již velké množství materiálu z rozhodovací činnosti soudu. To je jistě ocenitelné i v souvislosti s nabytím účinnosti nového občanskoprávního kodexu a to i přesto, že jsem se zmiňovala o skutečnosti, že se vyznačuje dosti patrnou úpravovou změnou. I navzdory dosud rozporuplným názorům na občanský zákoník č. 89/2012 Sb. věřme, že ve věci práv osobnostních přinese pouze pozitivní zkušenosti v souvislosti s praktičtějšími postupy a metodami při zajišťování zadostiučinění .

¹³⁷ *Vymáhejte odškodné za stres, vyzývá kvůli registru aut ombudsman.*) [online][prf. 2013-3-22]
Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/ombudsman-vyzyva-aby-kvuli-registru-aut-lide-zadali-i-nahradu-za-nemajetkovou-ujmu-ger-/domaci.aspx?c=A120720_111858_domaci_jpl>

Summary

The dissertation of the civil protection against the effect of the non-material injury is dealing with the compensation of a damage and its conditions for allocation of rights and the related non-material injury, which also belongs to the basic concepts of a private law although in a matter of assessment of its compensation is a relatively new legal institution. This is the damage that arises as a result of a breach of a legal obligation, other than the property sector natural or legal persons.

The work tries to define its current system primarily under the Civil Code respectively. Law No. 40/1964 Coll. and changes that will bring in her assessment of the new law No. 89/2012 Coll., which has entered into force and whose efficiency is scheduled for January 1, 2014.

The thesis is divided into eight main chapters, the introduction, the conclusion, the foreign-language resume, the list of references and primary of five key-chapters which correlates and clearly define which way the Thesis should be wend. And, as is usual, each of the mentioned sections includes several more sub-chapters. The first chapter is dealing with the non-material injury. At the very beginning it is necessary to explain what exactly the concept of a non-material injury represents and the basic difference between the damage and injury. According to the following law of an intellectual property featuring the basic division to to partial rights. Because the whole text is about the general personality right and the compensation of its injury. More detailed nature characteristic of these laws is included.

The second chapter says which way to order branches of the legal system (the constitution law, the criminal law and the administrative law) perceives and ensures the civil protection against the effect of non-material injury. Individual laws are listed at some of them.

The chapter three is dealing with the compensation of the damage to life and with the following claims in the form of the meaningful compensation incurred to the treatment costs, the funeral expenses, lump-sum compensation of survivors, the subsistence costs of survivors and the compensation of the non-

material injury which can be applied. In the second case is dealing with the damage to health and with it connected compensations of the impairment of a social use, for income loss for the period and after of the work inability, for the retirement loss and the painful.

The attention in the fourth chapter is targeting for the civic honour, human dignity, protection of the privacy, name and the personal expression. At the last, the final fifth chapter is dedicated to the new codex of the civil law in different parts dedicated against the effect of non-material injury. The law no. 89/2012 Call. should supposedly help to the more accurate determination of the adequate compensation.

The conclusion is summarizing the key knowledges which were found during the writing of this thesis.

Použitá literatura

Monografie

- DEVÁTÝ, Stanislav; TOMAN, Petr. *Ochrana dobré pověsti a názvu právnických osob 2*. Praha: Linde a. s., 2001. 199 s. ISBN 80-7201-297-5
- DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA Jiří. *Občanské právo hmotné 1, Obecná část - Věcná práva*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009. 459 s. ISBN: 978-80-7353-468-0
- DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří. *Občanské právo hmotné 2, Závazkové právo*. 5.vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009. 550 s. ISBN 978-80-7353-473-4
- DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří. *Občanské právo hmotné. 3, Rodinné právo - Autorské a patentové právo - Dědické právo*. 5.vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009. 306 s. ISBN: 978-80-7357-465-9
- FIALA, Josef; Kindl, Milan a kol. *Občanské právo hmotné. 2. upravené vydání*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 650 s. ISBN 978-80-7380-228-8
- JAKL, Ladislav; JANSÁ, Václav. *Úvod do systému právní ochrany průmyslového vlastnictví*. 2. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Metropolitní univerzita Praha, 2010, 268 s. ISBN 978-80-86855-65-3 (brož.)
- KNAP, Karel. *Práva k nehmotným statkům*. Praha: CODEX – nakl. Hugo Grotia, 1994. 248 s. ISBN 80-901185-3-4
- KNAP, Karel; ŠVESTKA, Jiří; JEHLIČKA, Oldřich; PAVLÍK, Petr; PLECITY, Vladimír. *Ochrana osobnosti podle občanského práva*. Linde Praha a. s., 2004. 435 s. ISBN 80-7201-484-6 (brož.)
- KOBLIHA, Ivan, et al. *Náhrada škody podle občanského a obchodního zákoníku, zákoníku práce, v oblasti průmyslového vlastnictví a podle autorského zákona*. 1. vyd. Praha: Leges, 2012. 390 s. ISBN 978-80-87212-97-4 (brož.)

- PLECITÝ, Vladimír. *Problematika ochrany osob a majetku z pohledu soukromého a veřejného práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 139 s. ISBN 978-80-7380-247-9
- POKORNÝ, Milan; HOCHMAN, Josef. *Odpovědnost za škodu v právu občanském a pracovním*. Praha: Linde, 2008. 319 s. ISBN 978-80-7201-722-5
- SCHELLE, Karel; MAN, Vlastislav. *Grundzüge des tschechischen Verfassungsrechts*. München: GRIN, 2011. 218 s. ISBN 978-3-640-84434-0
- TELEC, Ivo. *Přehled práva duševního vlastnictví (Lidskoprávní základy, Licenční smlouva)*. Brno: Doplněk, 2002, 201 s. ISBN 80-7239-110-0
- WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní : vysokoškolská učebnice : doplněné o předpisy evropského práva*. Linde Praha a. s., 2011. 711 s. ISBN 978-80-7201-842-0

Komentář k zákonu

- ŠVESTKA, SPÁČIL, ŠKÁROVÁ, HULMÁK a kol. *Občanský zákoník I, II: komentář*. 2. vyd., Praha: Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-108-6 (váz.)

Právní slovník

- HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 3. podstatně rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, 1459 s. ISBN 978-80-7400-059-1

Odborné články

- ELIÁŠ, Karel. *Obsah, způsob a rozsah náhrady škody v soukromém právu I*. Právní rádce. Praha: Economia. roč. 2007, č. 12 ISSN 1210-4817
- HAJN, P. *Jak postihnout nekalé jednání vůči soutěžitelům a spotřebitelům*. II. část. Obchodněprávní revue, 2009, č. 12, s. 333 a násl. ISSN 1213-5313
- NERADOVÁ, Věra. *Uplatnění nároku na ochranu osobnosti s požadavkem náhrady nemateriální újmy v penězích*. Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví. Praha: C. H. Beck. roč. 2011, č. 5. str. 180 ISSN 1210-6410

- TELEEC, Ivo. *Test přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu*. Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví. Praha: C. H. Beck. roč. 2010, č. 4. str. 144 ISSN 1210-6410
- TELEEC, Ivo. *O nehmotných statcích a duševním vlastnictví*. Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví. Praha: C. H. Beck. roč.1997, č. 551. ISSN 1210-6410
- Ústavní soud České republiky. *Satisfakční a preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy vzniklé porušením osobnostních práv*. Soudní rozhledy. Praha: C. H. Beck. roč. 2012, č. 5. str. 169 ISSN 1211-4405

Judikatura

Usnesení Krajského soudu Ústí nad Labem z 11.8. 1970 sp. zn. 6 Co 305/1970

Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Co 16/1994

Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 3 Cmo 684/1995

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17.7. 1996 ve věci sp. Zn. 2 ZTn 46/1996 [R 9/97 tr.]

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 1.12.2000, sp. zn. 21 Cdo 2805/1999

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.7.2003, sp. zn. 25 Cdo 1383/2002

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21.12.2004, sp. zn. 25 Cdo 666/2004

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26.11.2009, sp. zn. 25 Cdo 5374/2007

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19.10.2010, sp. zn. 25 Cdo 2456/2008

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.11.2010, sp. zn. 25 Cdo 2365/2008

Nález Ústavního soudu ze dne 20.5. 2002, sp. zn. IV. ÚS 315/2001
[15/02 USu., SR 8/2002 s.51]

Nález Ústavního soudu ze dne 20.10.2000, sp. zn. IV ÚS 548/1999

Nález Ústavního soudu ze dne 22.9.2011, I. ÚS 2340/2010, [166/2011 USn.]

Právní předpisy

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozděj. předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozděj. předpisů

Zákon č. 162/1973 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozděj. předpisů

Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů

Zákon č. 946/1811 Sb., obecný zákoník občanský

Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích)

Zákon č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů (tisk. zákon).

Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon)

Zákon č. 6/1863 ř. z., o tisku

Ústavní zákon Federativního shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky, účinný ode dne 8.2. 1991

Vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížené společenské uplatnění

Mezinárodní a evropské právní předpisy

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a svobod vyhlášená pod č. 209/1992 Sb. m. s., úmluva Rady Evropy vyhlášena dne 4.11. 1950, ratifikována ČSFR dne 18.3.1992

Úmluva o právech dítěte vyhlášená pod č. 104/1991 Sb. m. s., úmluva Valného shromáždění OSN vyhlášena dne 20.11. 1989, ratifikována ČSFR dne 7. 1. 1991

Úmluva o lidských právech a biomedicině vyhlášená pod č. 96/2001 Sb. m. s., úmluva Rady Evropy přijata dne 4.4. 1997, ratifikována ČR dne 22.6. 2001
Dodatkový protokol č.1 ESLP

Webové zdroje

Nehmotné statky (vynálezy, užité vzory, průmyslové vzory a ochranné známky) [online]. 2009 [cit. 2013-3-20].

Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/nehmotne-statky-vynalezypu-12904.html>

BOUDA, Zbyněk. *Základy práva na ochranu osobnosti*. [online] [prf.2013-4-11]

Dostupné z: <<http://www.pravnik.cz/a/273/zaklady-prava-na-ochranu-osobnosti.html>>

Muž neprávem odsouzený za znásilnění dostane 4,88 milionu (viz Jan Šafránek odsouzený v roce 1993, advokát JUDr. Petr Kočí, Obvodní soud pro Prahu 2 rozhodl v justičním omylu). [online] [prf.2013-3-22]

Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/justicni-omyl-jan-safranek-d0w-/krimi.aspx?c=A13_0204_151315_krimi_hro>

Vymáhejte odškodné za stres, vyzývá kvůli registru aut ombudsman.

[online][prf. 2013-3-22]

Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/ombudsman-vyzyva-aby-kvuli-registru-aut-lide-zadali-i-nahradu-za-nemajetkovou-ujmu-ger/domaci.aspx?c=A120720_111858_domaci_jpl>

KINCL, M. Ochrana dobré pověsti právnické osoby. In Daňová a hospodářská kartotéka, 2003, č. 7, str. 64.

Dostupné z: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/ochrana-dobre-povesti-pravnicke-osoby-63963.html>>

Interaktivní seminář

K problematice náhrady škody v novém občanském zákoníku.

(JUDr. PhDr. David Elischer)

Pořadatel: Common Law Society

Datum konání: 17.4.2013